

ÅRSRAPPORT

Riksantikvaren 2018



Levanger i Trøndelag vart fredet som kulturmiljø i november 2018. Foto: Byantikvaren i Levanger.



30. april 2019

Innhold

I. Leders beretning	2
II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	3
II. Årets aktiviteter og resultater	8
3.1 Overordnet resultatdel.....	8
3.2 Ressursbruk 2018	48
IV. Styring og kontroll i virksomheten.....	50
Oppdrag 2018.....	53
V. Vurdering av framtidutsikter.....	59
VI. Årsregnskap.....	63

I. Leders beretning

Året vi har lagt bak oss, ble markert som kulturarvår i hele Europa. Og det har vært mange minneverdige øyeblikk i 2018 for oss som jobber med kulturminnevern.

Dette var året da arkeologer gjorde det oppsiktsvekkende skipsfunnet på Gjellestad i Østfold. En rekke kulturminner ble fredet, for eksempel 13 kulturbygg fra ulike deler av landet som del av Kulturdepartementets landsverneplan. Flere av de fredete kulturminnene vil få ny bruk i årene som kommer, som NRKs bygg på Marienlyst og den tidligere amerikanske ambassaden i Oslo. To kulturmiljøer ble fredet høsten 2018, Levanger i Trøndelag og Skudeneshavn i Rogaland, og vi gjennomførte et forprosjekt for å vurdere om også Henningsvær kan bli fredet som kulturmiljø i framtida. Kulturmiljøfredning er en eksklusiv status, og vi har stor tro på at fredningen gir stedene muligheter til å utvikle sin historiske egenart og satse på reiseliv og gode opplevelser.

Viktige temaer for Riksantikvaren i året som har gått har vært kulturarvens samfunnsnytte, utfordringer knyttet til kulturlandskap, kirker, byutvikling og digitalisering. Mye av arbeidet som er gjort i 2018 fortsetter med uforminsket styrke inn i 2019. Undersøkelsene på Gjellestad fortsetter. Riksantikvaren fortsetter å forberede overføringen av oppgaver til fylkeskommunene, gjennom prosjektet «Kulturminneforvaltningen 2020». Norge er medlem i UNESCOs verdensarvkomité i perioden 2017-2021, og riksantikvaren ledet den norske delegasjonen i Bahrain under verdensarvmøtet i sommer.

I oktober takket vi Jørn Holme for innsatsen gjennom ni år som riksantikvar. Jeg gleder meg til å være leder for Riksantikvaren i den viktige perioden som venter oss framover. Sammen med regionalforvaltningen vil vi ta vare på og utvikle kulturminnene som en ressurs for Norge i framtida.



Foto: Siri Wolland, Riksantikvaren

Hanna Kosonen Geiran

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Riksantikvaren er Klima- og miljødepartementets (KLD) rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner, kulturmiljøer og det kulturhistoriske innholdet i landskapet. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført, og har et overordnet faglig ansvar overfor kommunene, fylkeskommunene, Sametinget, Sysselmannen på Svalbard og forvaltningsmuseene på kulturminnefeltet.

Som direktorat for kulturminneforvaltning og faglig rådgiver for KLD i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken, har Riksantikvaren en avgjørende rolle for å gjøre strategiske veivalg på kulturminnefeltet. Kulturminnene må forvaltes i lys av endrede samfunnsbetingelser så som endret nærings- og bosettingsmønster, klimaendringer mv. og den offentlige forvaltningen som er i endring med krav om effektivisering, digitalisering og modernisering. En regionreform og en kommunereform er vedtatt, som innebærer etablering av større regioner og kommuner. Fra 2020 skal ansvar og myndighet for enkelte kulturminneområder overføres til den regionale kulturminneforvaltningen. Dette vil endre Riksantikvarens rolle og oppgaver i tillegg til krav om effektivisering og digitalisering i offentlig sektor. Overføring av enkelte ansvarsområder fra 2020, altså større regionalt og lokalt ansvar og medvirkning, kan bidra til å fremme engasjementet for kulturminnene lokalt og regionalt.

En mer rendyrket direktoratsrolle for Riksantikvaren innebærer styrket innsats både i utøvelse av den statlige politikken og i vår faglige rådgivning og støtte til fylkeskommuner og kommuner. Riksantikvaren besitter ekspertise på kulturminnefeltet, og kompetansen skal videreutvikles slik at vi kan fylle direktoratsrollen fram mot 2020.

Riksantikvarens visjon

Riksantikvaren bevarer kulturarv – viktige verdier for kunnskap, opplevelse og bruk.

Riksantikvarens motto

Fortida gjør framtida rikere.

Riksantikvarens samfunnsoppdrag

Riksantikvaren skal arbeide strategisk, langsiktig og effektivt med tilgjengelige midler for å sikre at mangfoldet av kulturminner, kulturmiljø og det kulturhistoriske innholdet i landskapet forvaltes og tas vare på som bruksressurser, og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. Et representativt utvalg av kulturminner, kulturmiljø og landskap skal tas vare på i et langsiktig perspektiv (St.prp. nr. 1.).

For å ivareta samfunnsoppdraget skal Riksantikvaren gi KLD faglige innspill i arbeidet med politikk- og regelverksutforming, herunder gjennomføre analyser, samt gi råd om tiltak og virkemidler for å sikre måloppnåelse på kulturarvsområdet. Vi skal arbeide etter og videreutvikle strategiene på viktige innsatsområder, for eksempel arkeologi, fartøyvern og fredning. Videre skal Riksantikvaren legge til rette for verdiskaping og bærekraftig bruk av kulturminner, kulturmiljø og landskap og være pådriver for bruk av kulturmiljøer som ressurs i by- og tettstedsutvikling for å skape levende bymiljøer og kvalitet i omgivelsene. Vi

har også koordineringsansvar for oppfølging av verdensarvkonvensjonen på direktoratsnivå.

Riksantikvarens myndighetsrolle

Direktoratet har ansvar for hoveddelen av statens oppgaver knyttet til myndighetsutøvelse, kvalitetsutvikling og analyse og vurdering for kulturminneområdet. Myndighetsutøvelsen skal vektlegge både kulturminnefaglige og andre samfunnsmessige hensyn.

Riksantikvaren har i dag fullmakt til å frede kulturminner ved enkeltvedtak eller forskrift, og har dispensasjonsmyndighet for automatisk fredete kulturminner, skipsfunn, fredete fartøy, ruiner, kirker eldre enn 1650, samt byggverk og fredete anlegg i statens eie.

Riksantikvaren har i tillegg forvaltningsansvar for listeførte fartøy og listeførte kirker.

Riksantikvaren kan erklære bygninger fra perioden 1537-1649 som automatisk fredet. Både fylkeskommunen og Riksantikvaren har innsigelsesmyndighet i reguleringsplansaker og klageadgang i plan- og byggesaker der regionale og nasjonale kulturminneinteresser er truet.

Riksantikvaren skal arbeide internasjonalt på kulturminnefeltet. Vi skal formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljø, representere norske myndigheter i relevante internasjonale organ og sørge for at konvensjoner og avtaler om kulturminner og kulturmiljø blir fulgt opp.

Direktoratet skal også være kompetansesenter, rådgiver og samarbeidspartner for eiere, frivillige organisasjoner, den interesserte allmennheten og andre sektorer med interesse og ansvar for kulturminneforvaltning.

Som sentral rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner skal våre råd være faglig fundert. Når vi utøver myndighet, skal de kulturminnefaglige hensynene veies mot andre samfunnsmessige hensyn. Som overordnet faginstans for regional og lokal kulturminneforvaltning har Riksantikvaren som mål at vi skal utøve den statlige kulturminneforvaltningen med respekt for - og i dialog med - lokale og regionale myndigheter. Som faglig rådgiver og samarbeidspartner skal vi være eier- og brukerorienterte, og yte god service.

Riksantikvarens *Strategi 2017-2021* har følgende strategiske satsinger

- **Riksantikvaren vil at kulturminner skal bevares, brukes, oppleves og utvikles**
- **Riksantikvaren skal være pådriver for kunnskaps- og fagutvikling**
- **Riksantikvaren skal være en tydelig og relevant samfunnsaktør**
- **Riksantikvaren vil ha en helhetlig og effektiv kulturminneforvaltning**

Nasjonale mål og prioriteringer på kulturminnefeltet

Regjeringen og Stortinget fastsetter de nasjonale miljømålene. I dag har vi 26 miljømål som dekker naturmangfold, klima, forurensing, friluftsliv, kulturminner og kulturmiljø og polarområdene. Riksantikvaren skal bidra til å realisere regjeringens nasjonale mål som gjenspeiler hva Norge vil oppnå på viktige miljøområder.

Direktoratet har nasjonale mål innenfor områdene kulturminner og kulturmiljø, samt viktige prioriteringer innenfor polarområdene og det internasjonale området.

Innenfor *Kulturminner og kulturmiljø* skal målene nås innen 2020. Tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres (*nasjonalt mål 2.1*), et prioritert utvalg automatisk fredede og

andre arkeologiske kulturminner skal ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020 (*nasjonalt mål 2.2.*), et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljøer skal vedtaksfredes innen 2020 (*nasjonalt mål 2.3*) og fredede bygninger, anlegg og fartøy skal ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020 (*nasjonalt mål 2.4*).

Innenfor polarområdet er prioriteringen at de 100 viktigste kulturminnene og kulturmiljøene på Svalbard skal sikres gjennom forutsigbar og langsiktig forvaltning.

Implementering av verdensarvpolitikk er en viktig prioritering innenfor det internasjonale området. EØS-midler som finansierer kulturminneprosjekter i Europa, skal bidra til å mobilisere norsk kulturminnesektor for deltakelse og erfaringsutveksling i EØS-prosjekter. Videre skal Riksantikvaren ta del i utvalgte nettverk og internasjonale organisasjoner, for å styrke kulturminnesektoren globalt, samt for å bidra til at vi tar del beslutninger som senere påvirker oss i Norge.

Det pågår et arbeid med å formulere nye nasjonale mål til endelig behandling i Stortinget gjennom fremleggelse av ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken.

Presentasjon av Riksantikvaren

Historikk

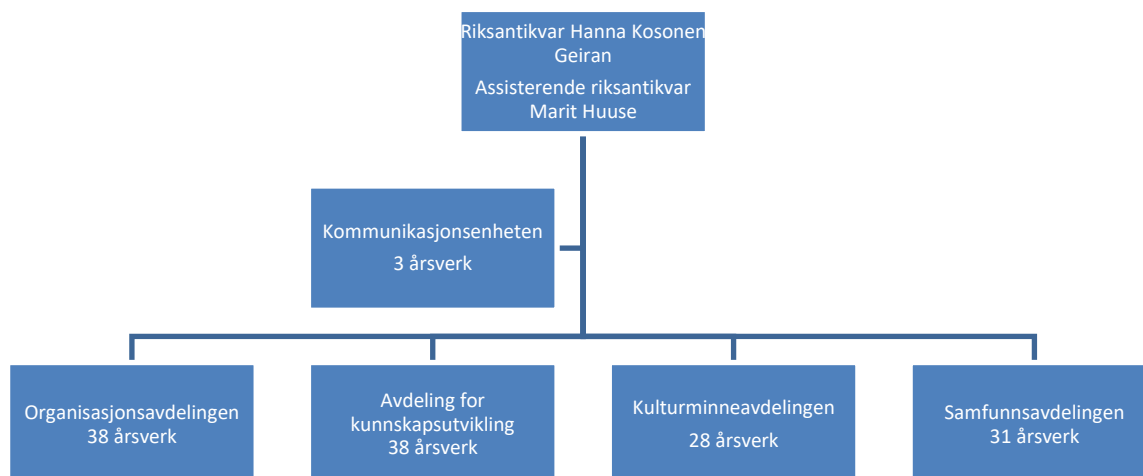
Riksantikvaren ble etablert i 1912 (som en statlig stilling). I 1988 fikk Riksantikvaren direktoratstatus og ble samtidig delegert det overordnede, faglige ansvaret for kulturminneforvaltningen.

Riksantikvarens rolle

Som direktorat for kulturminneforvaltning er Riksantikvaren Klima- og miljødepartementets sentrale rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner. Innenfor rammene som den til enhver tid sittende politiske ledelse gir for vår virksomhet, har Riksantikvaren også iverksettende funksjoner og fungerer som faglig saksforbereder for departementet. Riksantikvaren skal bidra til å realisere regjeringens nasjonale mål som gjenspeiler hva Norge vil oppnå på viktige miljøområder. Direktoratet skal også bidra til å videreutvikle politikken gjennom kunnskapsbaserte beskrivelser og analyser av tilstanden i sektor.

Hovedmålgruppene er regjeringen, regional og lokal kulturminneforvaltning (fylkene, Sametinget og kommunen som kulturminnemyndighet) og eiere av kulturminner. Vår statlige kulturminneforvaltning skal utøves i dialog med lokale og regionale myndigheter. Riksantikvaren skal bidra til implementering av gjeldende statlig kulturminnepolitikk og har overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes, Sametingets, forvaltningsmuseenes og kommunenes arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Riksantikvaren ledes av Hanna Kosonen Geiran (siden 26. oktober 2018), og virksomheten holder til i Dronningensgate 13 i Oslo.

Riksantikvaren er organisert i fire avdelinger, herunder tre fagavdelinger og en organisasjonsavdeling. I tillegg har Riksantikvaren en kommunikasjonsenhet (se figur 1 under).



Figur 1. Organisasjonskart

Per 31.12.2018 var vi 140 årsverk¹.

Ledelsen i Riksantikvaren

riksantikvar: Hanna Kosonen Geiran

fungerende assisterende riksantikvar: Marit Huuse

avdelingsdirektør i organisasjonsavdelingen: Astrid Auran Nesbø

fungerende avdelingsdirektør i kulturminneavdelingen: Linda Veiby

fungerende avdelingsdirektør i kunnskapsutviklingsavdelingen: Jostein Løvdal

fungerende avdelingsdirektør i samfunnsavdelingen: Leidulf Mydland

kommunikasjonsdirektør i kommunikasjonsenheten: Siri Wolland

Organisasjonsendringer

I 2018 ble Riksantikvarens arbeid med verdensarv samlet i en seksjon. Tre ansatte ble overført fra Samfunnsavdelingen til Avdeling for kunnskapsutvikling fra 1. januar 2018. Seksjonen dekker nå både koordineringsansvar for arbeidet i Norge og Norden, og for Riksantikvarens internasjonale innsats.

Innenfor Samfunnsavdelingen i 2018 endret tre ansatte seksjonstilhørighet, da arbeidsfelt ble overført mellom seksjonene. Dette gjaldt arbeid med landbruk og landskap, herunder Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA), forskning og utvikling og kulturminner i kommunene (KiK) og kommunesatsningen.

¹ Ett årsverk defineres som en person i 100 % stilling i et helt år. Timetall som utgjør et årsverk vil variere for ulike medarbeidergrupperinger. Antall årsverk beregnes som sum av månedsværk i valgt periode, delt på antall måneder i utvalgsperioden. Årsverksberegningen reduseres ikke av ferieuttak eller avspasering av fleksitid og reisetid. Årsverks- beregningen reduseres for alt annet fravær ≥ 1 dag. Om fraværet/permisjonen er med eller uten lønn er uten betydning for beregningen.

Presentasjon av utvalgte hovedtall

Ansatte og sykefravær

I 2018 var antall årsverk i Riksantikvaren 140². Sykefraværet var på 4,4 prosent (uendret fra 2017).

Nøkkeltall

Tabellen nedenfor viser Riksantikvarens nøkkeltall for 2016, 2017 og 2018. Tallene kommenteres i kapittel 3.2 *Ressursbruk*.

Nøkkeltall 2016/2017/2018

	2016	2017	2018
Antall Årsverk	159	139	140
Samlet tildeling post 01-99	666 920 000	745 900 000	768 264 000
Utnyttelsesgrad post 01-29	99 %	88 %	90 %
Driftsutgifter	213 679 116	216 500 596	220 875 969
Lønnsandel av driftsutgifter	48,9 %	49,0 %	55,9 %
Lønnsutgifter pr årsverk	656 660	762 521	881 773

Tabell 1. Oversikt over nøkkeltall 2016- 2018

Den store nedgangen i antall årsverk fra 2016 til 2017 skyldes overgang til nytt lønssystem fra 1.1.2017 (DFØ og SAP), hvor Riksantikvaren fikk tilgang til en mer detaljert rapport over årsverk enn det som var mulig i det forrige systemet. Tallene på årsverk (159 i 2016, 140 årsverk i 2018) er derfor ikke sammenlignbare. Rapporten følger DFØs årsverksdefinisjon, hvor årsverksberegningen reduseres for alt annet fravær enn ferieuttak og avspasering utover en dag (jf. fotnote 1). Om fraværet/permisjonen er med eller uten lønn er uten betydning for beregningen. I det forrige lønssystemet var det kun permisjon uten lønn av lengre varighet som ga reduksjon i årsverk.

De totale driftsutgifter, som lønnsandel på 55,9 prosent i tabellen er regnet ut fra, er summen av flere poster. Totale driftsutgifter basert utelukkende på post 01 utgjør 77 prosent.

Tabellen nedenfor viser Riksantikvarens volumtall for 2018.

Volumtall

	2016	2017	2018
Medieoppslag	6 015	6 580	6674
Dokumentflyt ³	23 460	21 249	20324
Antall innsynsbegjæringer	2 260	2 771	2102

Tabell 2. Oversikt over volumtall 2016 - 2018

² Per 31.12.2018

³ Brev som har vært i omloop.

II. Årets aktiviteter og resultater

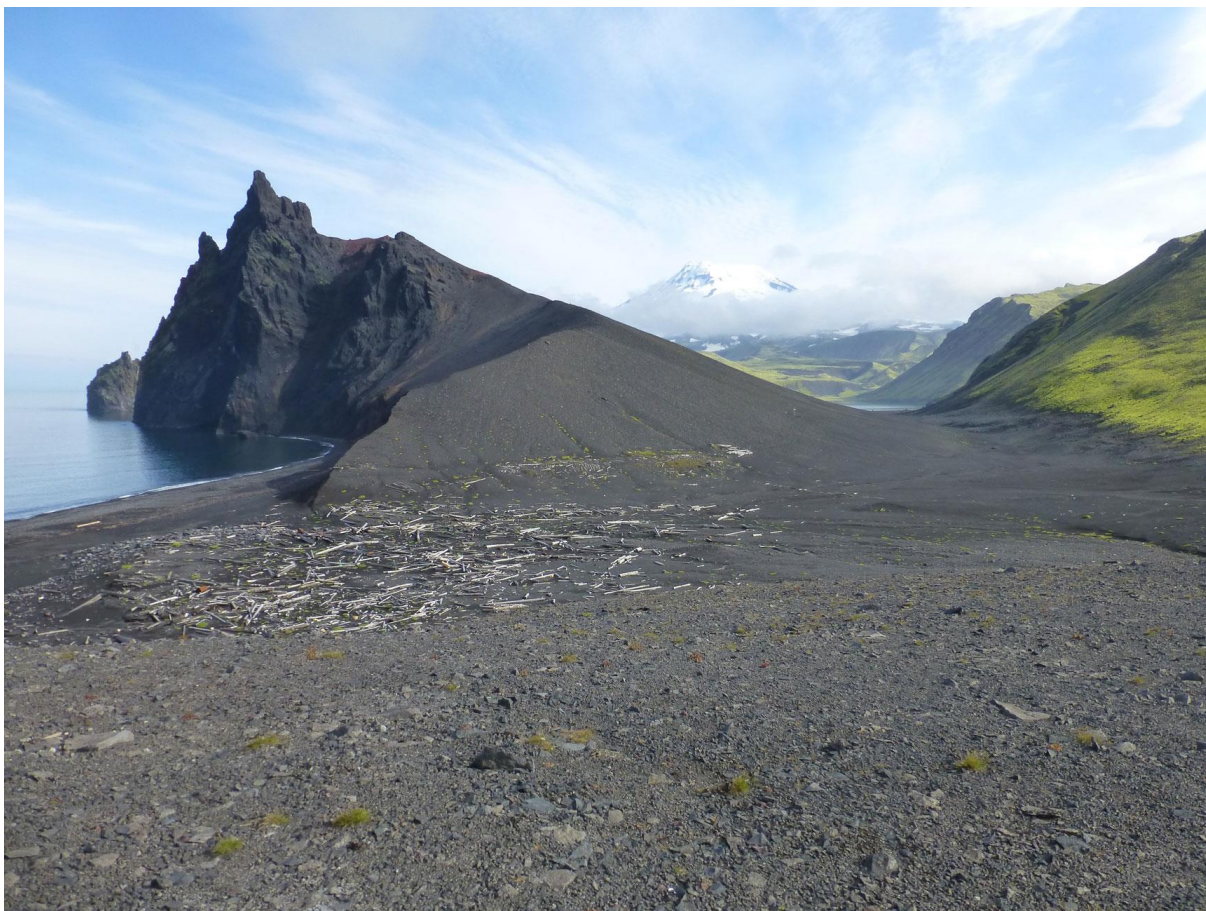


Foto: Susan Barr, Riksantikvaren

3.1 Overordnet resultatdel

Samlet vurdering av resultater og måloppnåelse per 31. august 2018

Riksantikvaren er i endring med den forestående overføringen av ansvar og myndighet for enkelte kulturminneområder til den regionale kulturminneforvaltningen. Riksantikvarens direktoratsrolle etter 2020 skal bli mer rendyrket.

I 2018 har vi i hovedsak gjennomført det som er forventet av oss i tildelingsbrev og instruks.

Prioriteringer og styringsparametere

Det rapporteres at 14 av 16 prioriteringer, 87,5 prosent, i tildelingsbrevet er innfridd på en god måte. Årsakene til at to prioriteringer rapporteres som ikke hundre prosent innfridd skyldes at prosessen har kommet for kort (prioritering 4) og forsinkelser hos ekstern instans (prioritering 6). Fem av åtte styringsparametere i rapporten har grønt statuslys, hvilket innebærer at de har god fremdrift og bidrar til prioriteringenes oppfyllelse. En styringsparameter mangler statuslys, ettersom rapporten det bes om ikke eksisterer (internasjonalt programsamarbeid). Styringsparameter om synlighet av kulturarv i regional

planstrategi har fått gul pil. Videre avhenger mulighet til å oppgi status på antall fylkeskommuner med et digitalt førstevalg i kulturminneforvaltningen av prosjektet KF2020 som skal bistå fylkeskommunene med å oppnå digitalt førstevalg.

Oppdrag

I årsrapporten ser vi at av de 23 oppdragene er utført innen frist. Utsettelse av frist på oppdrag har skjedd i dialog med KLD, og ny frist ble avtalt.

Fellesføringer KMD

Fellesføringen fra KMD (jf. TB 2018) sier at *Offentlige oppdragsgivere har som innkjøpere av varer og tjenester et særskilt ansvar for å motvirke arbeidslivskriminalitet ...og ...fremme et seriøst arbeidsliv*. Riksantikvaren skal sikre at deres leverandører følger lover og regler. Som resultat av anskaffelsen av digitalt konkurransegjennomføringsverktøy til bruk i offentlige anskaffelser følges inngåtte kontrakter godt opp. Riksantikvaren deltar også i fellesavtalene under Statens innkjøpssenter. Vi har opprettet et anskaffelsesforum som sikrer kompetansedeling og koordinering av arbeidet med anskaffelser i etaten.

Fellesføringen fra KMD (jf. TB 2018) inneholder også et punkt om *Lærlinger, med oppfordring om å øke antall lærlinger (jf. samfunnskontrakt fra 2016)*. Riksantikvaren har i dag, etter avtale med opplæringskontoret OK-Stat, en lærling på IKT. Siden tildelingsbrevet kom etter at lønnsbudsjettet for Riksantikvaren for 2018 ble vedtatt var det ikke dekning for flere lærlingeplasser i 2018. Vi har som mål å ta inn en ny lærling fra 2019 på et hensiktsmessig fagområde.

Måloppnåelse på overordnede prioriteringer

I henhold til *Tildelingsbrevet for 2018* skal Riksantikvaren gi særlig prioritet til følgende:

Prioritering 1: Bistå departementet i arbeidet med en ny stortingsmelding om kulturminnepolitikken jf. Innst. 14 S (2017 – 2018)

Riksantikvaren er involvert i arbeidet med ny kulturminnemelding. Direktoratet har spilt inn et foreløpig notat fra ledergruppen og deltok på en første workshop med departementet i september. Riksantikvaren deltok på departementets fire innspillmøter som fant sted i januar 2019.

Prioritering 2: Styrke partnerskapet mellom eiere og det offentlige i fredningsarbeidet ved å bedre rammebetingelsene og forutsigbarhet for private eiere av kulturminner

Som en oppfølging av Riksantikvarens fredningsstrategi, har vi i 2018 arbeidet videre med ny mal og prosedyre for fredninger. Fredningsprosessen må forbedres, og strategien angir flere forbedringspunkter. Målet er gode prosesser med redusert saksbehandlingstid og ressursbruk, økt gjensidig forståelse og lavt konfliktnivå. Eier skal involveres bedre og tidligere, samt få bedre informasjon og veiledning om prosessen frem mot fredning og forvaltning etter fredningsvedtaket. Det utarbeides også rundskriv om forpliktende saksbehandlingstid, med mål om at fredningsprosessen normalt skal gjennomføres på 18 måneder. Dette gir forutsigbarhet for eier og skal sikre at kulturminneforvaltningen ikke påbegynner flere saker enn de har kapasitet til.

Gjennom Riksantikvarens arbeid med minoritetsprosjektet har den tette og gode dialogen med eierne gitt gode resultater. I forkant av fredningssakene har det vært en tidlig dialog og nært samarbeid mellom Riksantikvaren, Fylkeskommuner, kunnskapsinstitusjoner, museer,

minoritetsgruppene og eiere. Slik har realiteter av betydning for videre prosess, muligheter og potensielle utfordringer og eiernes holdning til fredning blitt avklart tidlig. De involverte har fått klarhet i hva en fredning innebærer og at i samarbeid har vi funnet fram til et omforent utvalg kulturminner som representerer den enkelte minoritetsgruppen. Dialog- og samarbeidsmetoden har i tillegg skapt bevisstgjøring rundt kulturminnene og positive eiere som er bedre rede til å ivareta kulturminnene. Metoden har vært spesielt viktig når man har å gjøre med minoriteters kulturminner hvor det offentlige tidligere ikke har hatt stort fokus på deres kulturminner. I mange av minoritetsgruppene har det heller ikke vært internt fokus på de materielle kulturminnene.

Som en oppfølging av evalueringen av kulturmiljøer i 2017, jf. fredningsstrategien og tildelingsbrevet av 2017, organiseres nye kulturmiljøfredninger nå som prosjekt med bedre og tidligere involvering av eiere og andre interessenter. Gjennom forprosjektet for en mulig kulturmiljøfredning i Henningsvær har innbyggere, eiere, brukere og næringsliv, sammen med regionalforvaltning og kommune, blitt involvert fra starten av. Det har blitt gjennomført møter hvor de som berøres av en eventuell fredning ble gitt anledning til å spille inn behov og forventninger. De fikk slik rask og tidlig informasjon på spørsmål og usikkerheter, noe som igjen bidrar til medvirkning og eierskap og en mer effektiv fredningsprosess på sikt.

Prioritering 3: Følge opp RAs bystrategi 2017 – 2020 og handlingsplan

Arbeidet med å følge opp bystrategien pågår i henhold til plan. Bystrategiens føringer legges til grunn for Riksantikvarens planbehandling i NB!-områdene, og øvrig saksbehandling. Videre vektlegges denne i vår dialog med regionalforvaltningen, bl.a i føringene i prioriteringsbrevet. Bystrategien er også presentert på en rekke konferanser og møter, samt foredrag på høyskoler og universitet. For å styrke kapasiteten på området, er det ansatt en arkitekt i fast stilling samt en historiker i et fem-måneders engasjement. Riksantikvaren arbeider sammen med noen utvalgte byer (Flekkefjord, Steinkjer, Molde og Oslo) om pilotprosjekter knyttet til byreparasjon og vitalisering. I Flekkefjord er dette arbeidet knyttet til byutvikling i sentrum, i Molde og Steinkjer til reparasjon av gjenreisningsbyene og i Oslo til vitalisering av Kvadraturen. Det arbeides med å gjennomføre en større byutviklingskonferanse høsten 2019, hvor erfaringene med Bystrategien vil være et sentralt tema.

Prioritering 4: Koordinere og ha delegasjonslederansvaret for Norges medlemskap i Unescos verdensarvkomité (2017 – 2021). Oppgaven utføres i samarbeid med Miljødirektoratet

Riksantikvaren leder og koordinerer Norges arbeid i verdensarvkomiteén. Arbeidet foregår i tett samarbeid med Miljødirektoratet, KLD og Norges delegasjon til Unesco i tilknytning til overordnede saker, faglige saker og bilaterale møter. Våren 2018 deltok RA på seks arbeidsgruppe-møter ved Unescos hovedkvarter i Paris, for å kunne bidra direkte i overordnede diskusjoner og avgjørelser om konvensjonens globale implementering. Fra 24. juni til 4. juli deltok RA i verdensarvkomiteens 42. møte i Manama, Bahrain. RA hadde ansvaret for fagsakene om kulturarv. Norske posisjoner var avklart med KLD (posisjonsnotat) og UD (forslag til instruks). I tillegg til for- og etterarbeid tilknyttet komitémøtet, har RA bidratt med informasjon om arbeidet i verdensarvkomiteen, blant annet gjennom foredrag.

Prioritering 5: Forberede gjennomføring av oppgavegjennomføring inn mot regionreformen, herunder følge opp meld. St. 22 (2015 – 2016) Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver innenfor kulturminnefeltet

På bestilling fra KLD i august 2015, leverte Riksantikvaren innspill til ny stortingsmelding – Meld. St. 22 - om oppgaver og funksjoner for et nytt regionalt folkevalgt nivå⁴.

Våren 2016 ba KLD Riksantikvaren følge opp meldingen, og foreslå nødvendige lov- og forskriftsendringer knyttet til overføring av oppgaver innen kulturminneforvaltningen. Dette skulle være innspill til regjeringens proposisjon om regionene våren 2017. I juni 2017 oversendte Riksantikvaren anbefaling om endret oppgavefordeling og endret ansvarsforskrift til KLD. Departementets forslag til endret ansvarsforskrift har vært på høring, og ble fastsatt av regjeringen 15.februar 2019.

Riksantikvaren har i forbindelse med regionreformen opprettet prosjektet Kulturminneforvaltning 2020 – KF2020 (tidligere Delegeringsprosjektet). KF2020 skal forberede og gjennomføre overføring av oppgaver i kulturminneforvaltningen, samt utvikle digitale tjenester for søknad, saksbehandling og søk i historisk arkiv.

Prioritering 6: Følge opp det samiske bygningsregistreringsprosjektet

Det samiske bygningsregistreringsprosjektet ble formelt avsluttet i 2017. I samarbeid med Klima- og miljødepartementet og Sametinget ble det utarbeidet forvaltningsprinsipper for de samiske bygningene. Disse ble vedtatt i Sametinget. I 2018 har Sametinget gjort etterarbeid knyttet til prosjektet, med øremerkete midler over Riksantikvarens 21-post.

Som oppfølging av registreringsprosjektet ble det i 2016 satt i gang et lovarbeid for å erstatte den flytende fredningsgrensen med en fast fredningsgrense. Endringen i kulturminneloven trådte i kraft 22.06.2018 og innebærer at samiske kulturminner fra 1917 eller eldre er automatisk fredet.

Prioritering 7: Oppstart av arbeidet med sikte på overføring av oppgaver til Sametinget

Riksantikvaren avventer innspill fra Klima- og miljødepartementet. Overføring av oppgaver til Sametinget er ikke en del av arbeidet Riksantikvaren har i forbindelse med regionreformen.

Prioritering 8: Videreutvikle rollen som fagdirektorat

Direktoratet og hele kulturminneforvaltningen står overfor store endringer de neste årene. Riksantikvarens ledelse vedtok derfor i november 2016 å utarbeide et målbilde for direktoratet som skulle tydeliggjøre direktoratsrollen etter 2020. I tillegg til generelle krav om effektivisering og digitalisering som gjelder for hele statsforvaltningen, skal myndighet overføres fra Riksantikvaren til fylkeskommunene som del av regionreformen. En slik myndighetsoverføring fra et sentralt statlig nivå til et regionalt folkevalgt nivå medfører endringer i Riksantikvarens roller, ansvarsområder og oppgaver.

RA 2020-rapporten som ble vedtatt juni 2017, konkretiserer de fem rollene i Riksantikvarens strategi 2017-2021, og skisserer den framtidige kompetanseprofilen for direktoratet⁵.

⁴ Innspillene blir tatt inn i Meld. St. 22

⁵ De fem rollene: Fagpolitisk rolle, Myndighetsrolle, Ekspert- og rådgiverrollen, Samfunnsaktørrollen, Systemrollen.

Framtidig arbeidsdeling mellom direktorat og regionalforvaltning skal konkretiseres i prosjekt KF 2020. RA 2020-rapporten utfyller slik Riksantikvarens strategi 2017-2021, og utgjør et viktig grunnlag for omstillingsprosessene som ligger foran oss⁶ På denne bakgrunn, arbeidet Riksantikvaren med en organisasjonsutviklingsprosess i 2018 for å vurdere hvordan virksomheten best kan settes i stand til å møte de nye oppgavene og rollene fra 2020 og framover. Som del av dette ble det utarbeidet en kompetanseplattform og en konkretisering av rolle og oppgaver etter 2020. Vi vurderte styrker og utfordringer med dagens organisering sett opp mot disse. Beslutning om framtidig organisering ble imidlertid utsatt til ny riksantikvar var på plass og vil besluttes første kvartal 2019.

Prioritering 9: Følge opp det pågående arbeidet med reorientering, ny innretning og nytt innhold av bevaringsprogrammene

Forslag om reorientering, ny innretning og nytt innhold er spilt inn til KLD i 2016. Dette inngår i arbeidet med ny stortingsmelding der også nye nasjonale mål blir fastsatt.

Prioritering 10: Følge opp KLD sin kunnskapsstrategi

Riksantikvaren følger opp egne og KLDs prioriterte forskningsbehov, bl.a. gjennom arbeidet med FoU i direktoratet. I 2018 har tre eksterne forskningsprosjekter fått tildelt midler over Riksantikvarens budsjett. Prosjektene faller innenfor Riksantikvarens prioriterte forskningsbehov for perioden 2016–2020. Arbeidet med FOU hos Riksantikvaren med tilknyttet FoU-strategi skal revideres i forbindelse med organisasjonsgjennomgangen.

For status om miljøovervåkingsarbeidet se egen omtale s. 14.

Prioritering 11: Riksantikvaren skal vektlegge utfordringene knyttet til klimaendringene gjennom utvikling av god forvaltning av kulturminner i et endret klima

Riksantikvaren har i 2018 fortsatt arbeidet med kunnskapsutvikling om tilpasning til et endret klima og hvordan bruk av kulturminner kan bidra til å redusere klimaendringene.

Svevestøv i lufta er et stort problem i en del tettbygde strøk/byer, delvis pga. fyring i gamle (før 1990-tallet) vedovner. Nye ovner i salg er testet for utslipp, mens det er ikke gjennomført testing av gamle vedovner. Dette er bakgrunnen for at vi høsten 2017 ba SINTEF om å teste fire typer ovner fra før 1940. Resultatene forelå tidlig i 2018 og viser positive resultater for de testede ovnstypene. De slipper ikke ut så mye støv som det påstås, og fyres de riktig er utslippene små selv om de ikke helt tilfredsstiller dagens krav. I tillegg viser analysen at de er tilnærmet like effektive som nye ovner når det gjelder å utnytte energien i veden. Undersøkelsen fikk stor omtale i media og ble i stor grad delt på sosiale media.

Arbeidet med den europeiske CEN-standarden for planlegging av energieffektiviseringstiltak i historiske bygninger ble avsluttet i 2016, og vedtatt i februar 2017. Standarden er nå gjeldende, og norsk oversettelse ble publisert i 2018.

Vi fortsetter arbeidet med prosjekt *Adapt Northern Heritage* som i 2017 fikk midler fra EU-programmet *Northern Periphery and the Arctic*. Prosjektet tar i stor grad utgangspunkt i resultatene fra Aurlandsprosjektet, hvor vi startet utvikling av metoder og prosesser for tilpasning til et endret klima. Dette videreføres nå i samarbeid med *Historic Environment Scotland* (Lead partner), *Minjastofu* (Riksantikvaren), Island, NIKU og Riksantikvarieämbetet

⁶ Rapporten ble vedtatt 28. juni 2017.

i Sverige. Riksantikvaren har i 2018 hatt hovedansvaret for å utvikle en metodikk for risiko- og sårbarhetsanalyse knyttet til klimabelastning som også tar hensyn til kulturhistoriske verdier. Denne metodikken ble sommeren 2018 testet ut på til sammen åtte kulturmiljøer, hvorav Riksantikvaren har hatt hovedansvaret for uttesting på Hiorthhamn på Svalbard og Aurlanddalen i Aurland. I tillegg har vi deltatt i uttestingen ved det samiske sommervistet Bartjan i Jemtland i samarbeid med Riksantikvarieämbetet i Sverige.

Miljøovervåkning av fredete bygninger i et endret klima ble igangsatt i 2017 og har fortsatt som forutsatt i 2018. Se eget punkt under miljøovervåking.

Øvrige nasjonale prioriteringer og oppgaver av særskilt relevans for måloppnåelsen og fornying

Prioritering av digitalisering

Digitalisering

Prioritering 1 og 2 (jf. TB 2018) omhandler digitalisering, som støtter oppunder digital tilgjengeliggjøring.

- **Prioritering 1 Videreføre arbeidet som er gjennomført i prosjektet Kunnskapsløftet med å etablere digitale tjenester og digitalt førstevalg i kulturminneforvaltningen og fortsette arbeidet med å tilgjengeliggjøre data, foto, arkivmateriale m.m. for viderebruk.**

Riksantikvaren har et større prosjekt under arbeid som skal utarbeide gode digitale søknadstjenester for tilskudd innenfor kulturminneforvaltningen. I 2018 ble to piloter implementert som viste potensialet i disse typer tjenester og som er vurdert som suksessfulle. Arbeidet med flere ordninger blir videreført i 2019.

En ny versjon av Riksantikvarens publikumstjeneste Kulturminnesøk med forbedret funksjonalitet for tilgjengeliggjøring og visualisering av informasjon ble lansert sommeren 2018.

Riksantikvaren jobber aktivt med å tilgjengeliggjøre informasjon på Geonorge via tematiske datasett innenfor kulturminner. Det ligger åtte åpne datasett tilgjengelig på Geonorge hvor brukere av kartdata kan få tilgang til den informasjonen som ligger i disse datasettene. Og vi har ytterligere fire datasett tilgjengeliggjort på data.norge.no. Våre datasett er noen av de mest brukte temadatasettene.

- **Prioritering 2 Riksantikvaren skal delta i Samordningsforum for åpne data i regi av Kulturdepartementet i samarbeid med Riksarkivet, Norsk Kulturråd og Nasjonalbiblioteket. Jamfør Meld. St. 27 (2015 – 2016) Digital agenda for Norge kapittel 14.2.2 om kultur som en av fem sektorer som har data som er særlig samfunnsøkonomisk lønnsomme.**

Samarbeidsforum for åpne data har blitt etablert og videre plan for arbeidet er utarbeidet.

Styringsparameter	Kommentar	Trend
Antall fylkeskommuner med et digitalt førstevalg i kulturminneforvaltningen	Vi har ikke på nåværende tidspunkt tall på antall fylkeskommuner med et digitalt førstevalg i kulturminneforvaltningen. Prosjektet Kulturminneforvaltningen 2020 vil hjelpe fylkeskommunene med å oppnå digitalt førstevalg.	

Samlet vurdering av resultatoppnåelse

Riksantikvaren jobber målrettet for digitalisering, og tiltak som er igangsatt vurderes som vellykkede. Digitaliseringsstrategien gir et grunnlag for bedre digitale fellestjenester til våre brukere, og brukes der det er tilgjengelig og hensiktsmessig.

Plansaksbehandling

Arealplanlegging - redskap for god forvaltning av kulturarv

Plan- og bygningsloven er det viktigste verktøyet for å ta vare på mangfoldet av kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Som planmyndighet er kommunene den største forvalteren av kulturhistoriske verdier. Fylkeskommunen og Sametinget avgir uttalelser på vegne av kulturminneforvaltningen i plansaker.

Innsigelser

I rundskriv T-2/16 er grunnlaget for og praktiseringen av innsigelse som virkemiddel i kulturminneforvaltning klargjort. Riksantikvaren har fulgt opp i møter med regional kulturminneforvaltning.

Riksantikvaren kan reise innsigelse i saker hvor nasjonale kulturminneinteresser er truet og der regional kulturminneforvaltning vil akseptere planen. Etter jevn nedgang i antall årlige innsigelser fra 2013 til 2016 (fra 13 til seks), økte tallet noe i 2017 (ni). I 2018 har Riksantikvaren reist innsigelse i åtte saker. De fleste sakene Riksantikvaren overtar som kulturminnemyndighet løses i dialog med kommunene eller ved mekling. Hverken i 2017 eller 2018 er saker sendt til Kommunal- og moderniseringsdepartementet til avgjørelse.

Formidlingsprosjekt - Klemenskirken

Riksantikvaren har den 11.07.2018 fått overlevert detaljprosjekt for formidling av Klemenskirken i Trondheim fra prosjektleder. Byggeprosjektet har i 2018 gått etter planen, de økonomiske rammene holdes og forventet åpning av prosjektet er mai 2019. Riksantikvaren har innledet samarbeid med Statsbygg og NTNU Vitenskapsmuseet i forbindelse med nødvendige forhandlinger med tiltakshaver vedr. utkjøp evt. leie av «formidlingskjelleren» og videre drift av senteret etter åpningen. Økonomiske midler til utkjøp av andelseiendommen fra Angell Næringsbygg AS ble bevilget over statsbudsjettet i 2018.

Miljøovervåkning

Tildelingsbrevet for 2018 har fokus på miljøovervåkning, jf. oppdrag *Følge opp nyorienteringen av miljøovervåkningsprogrammene i samarbeid med KLD.*

Riksantikvaren drifter fire nasjonale miljøovervåkningsprogrammer:

1. *Programmet Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner* måler og beskriver tilstand og endringer for automatisk fredete arkeologiske kulturminner i et utvalg kommuner. Et representativt utvalg på minst 50 prosent av lokalitetene i kommunene undersøkes. Programmet startet opp i 2015 og skal avsluttes våren 2020. Programmet skiller seg fra tidligere programmer ved sitt fokus på lokaliteter og ikke enkeltminner. Programmet har derfor kunnet gi mer kunnskap om representativitet og geografisk spredning av skade/tap. Denne omgangen med kontrollregistreringer har i tillegg et mål om også å inkludere effekter av vern. Så langt viser programmet at tapet av kulturminner er relativt lite, mens skadeomfanget er noe større. Årsakene til tap og skade er særlig knyttet til bygge- og anleggstiltak, men også barmarkskjøring (Finnmark), naturskader (erosjon), landbruk og annet. Antallet tap og skader er imidlertid såpass lavt at det er vanskelig å trekke frem statistisk signifikante årsakssammenhenger. Programmet har også påvist at feilregistreringer i kulturminnedatabasen Askeladden utfordrer registreringer av tap og skade. Dette er et viktig funn, men gjør dessverre tallgrunnlaget lite anvendelig. I 2018 ble kommunene Bømlo i Hordaland og Sortland i Nordland registrert. Resultatene så langt bekrefter i stor grad tidligere års funn.
2. Gjennom programmet *Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner* kartlegges tilstand og tap for verneverdige kulturminner. Dette prosjektet har pågått siden 2000. I løpet av 5-års perioder kartlegges verneverdige kulturminner i 10 representative kommuner; 2 kommuner hvert år. De siste årene har det fremkommet svært interessante, og dels overraskende resultater. En av de bygningsgruppene som nå synes å være mest truet er naust, sjøhus, saltebuer mv. Det igangsettes derfor i 2019 en større undersøkelse for å kartlegge årsaker til den høye tapsprosenten.
3. Programmet *Miljøovervåking av konsekvensen av klimaendringene på fredete bygninger* ble igangsatt i 2017. I de første årene i programmet vil det bli installert utstyr i utvalgte bygninger og gjort en utgangsmåling for oppfølgende målinger. Overvåkingen vil kartlegge nedbryting og skadeutvikling knyttet til effekter av klimaendringene på middelalderbygninger og bygninger på Bryggen i Bergen og i Røros.
4. Riksantikvaren igangsatte i 2017 programmet *Status og tilstandsovervåking av kulturlag fra middelalder i utvalgte middelalderbyer*. Programmet skal gi informasjon om status for bevaringsforhold og bevaringstilstand til de middelalderske kulturlagene i Trondheim, Bergen (bydelen Vågsbunnen) og Tønsberg. Målinger har startet opp sommeren 2018 med nedsetting av overvåkingsutstyr på to steder i Bergen. Første rapportering kommer i mars i 2019. Arbeidet utvides i 2019 ved å igangsette overvåking på et eller to punkter i Tønsberg. Arbeidet gjennomføres i NIBIO og NIKU på oppdrag fra Riksantikvaren.

Riksantikvaren har satt i gang utviklingsarbeid for å utforske muligheter for bruk av data fra satellitten Copernicus (se også oppdrag i oppdragslisten (vedlegg 1)) i miljøovervåking på kulturminnefeltet. Ett av feltene vi undersøker er hvorvidt denne type data er egnet for overvåking av bruk og endring (tilstand) på landskapskala. I første rekke er det valgt ut et testområde innenfor de utvalgte KULA-landskapene. Arbeidet gjennomføres i NIBIO og NIKU på oppdrag fra Riksantikvaren.

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)

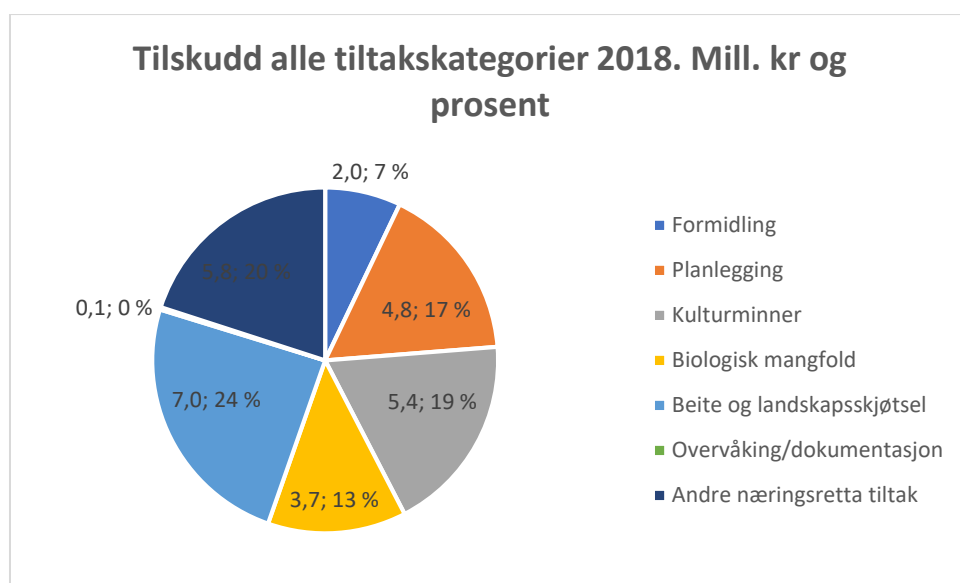
Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse er per 2018 ferdigstilt for Troms, Hordaland og Østfold. Arbeid er i gang i Agderfylkene, Trøndelag, Akershus, Buskerud, Oppland, Hedmark, Rogaland, Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, i samarbeid med fylkeskommunene. Forslag for flere av disse fylkene planlegges sendt på høring i 2019. Sametinget har utarbeidet faglig grunnlag for Finnmark, Nordland og Trøndelag. Gjenværende fylker starter opp våren 2019. Det er avgjørende for å fullføre KULA-registeret i hele landet innen utgangen av 2020. For flere fylker er det utfordrende å sette av ressurser til arbeidet.

Som del av KULA arbeidet ble det utarbeidet et revidert faggrunnlag våren 2018. Dette ble sendt ut til den regionale kulturminneforvaltningen tidlig høst.

Utvalgte kulturlandskap

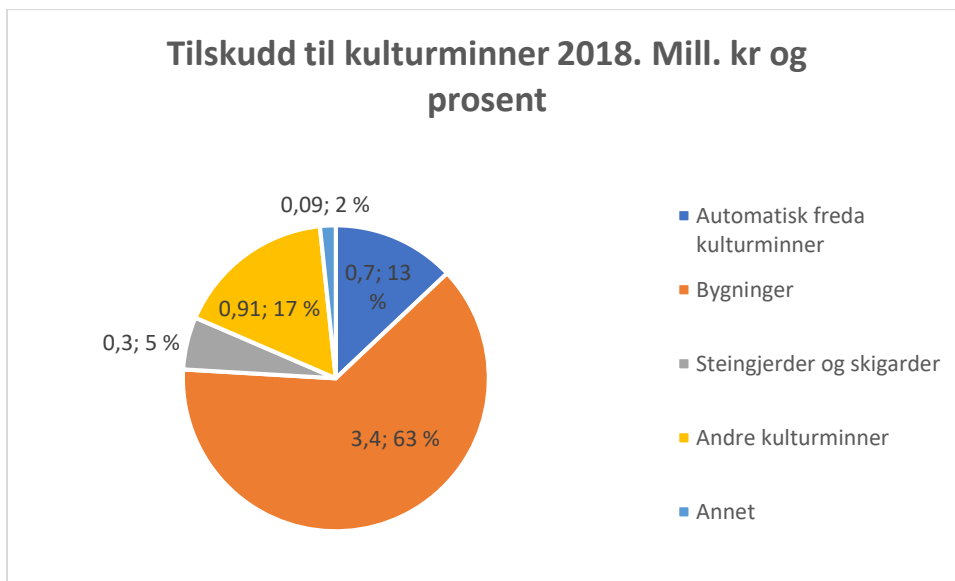
Jf. oppdrag i Tildelingsbrev for 2018 skal Riksantikvaren *Følge opp Stortingets anmodning om økning i antall områder til ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) i samarbeid med Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet (se oppdraget i sin helhet, samt redegjørelse for aktiviteter i 2018, i vedlagt oppdragsliste)).*

Oppdraget er fulgt opp. KLD har på kort tid økt sitt bidrag i den felles satsingen med Landbruks- og matdepartementet (LMD), fra 6 mill. kr i 2016 til 21,8 mill. kr i 2018. Dette har ført til økt aktivitet, både i form av flere miljøtiltak, inkludert kulturminnetiltak, og innlemming av flere områder i ordningen. Satsingen bidrar til måloppnåelse i forbindelse med nasjonalt mål 2.1 om å minimere tapet av verneverdige kulturminner. Omlag 2/3 av midlene som brukes til kulturminner går til istandsetting av bygninger. Den er også et meget godt eksempel på sektorsamarbeid, god samhandling med regionalt og lokalt nivå og samarbeid med grunneiere og drivere i de utvalgte områdene. Av oppgaver Riksantikvaren har spesialansvar for i direktoratssamarbeidet, kan nevnes to årlige nyhetsbrev og etablering av nettside for endringsbilder fra områdene.



Figur 2. Tilskudd, beløp i mill. kr. og prosent, for alle tilskuddskategorier i alle områder i 2018.

5,4 mill. kr – 19 prosent av totale tiltaksmidler – ble i 2018 bevilget til kulturminner i satsingen *Utvalgte kulturlandskap* (se figur 2).



Figur 3. Bevilget beløp i prosent og mill. kr. for ulike kategorier kulturminner i Utvalgte kulturlandskap i 2018

NB!-registeret

NB!-registeret er et viktig verktøy i kommunale planprosesser for å synliggjøre kulturmiljøer med nasjonal kulturminneinteresse i byer og tettsteder. Det er igangsatt en revisjon og oppdatering av NB!-registeret hvor både omfang og utstrekning revideres og begrunnelsen for at områdene er av nasjonal interesse skal styrkes. Det skal utarbeides faglige anbefalinger for forvaltning av NB!-områdene. Disse er harmonisert med Riksantikvarens bystrategi.

Det er også vedtatt at det skal utarbeides nytt register over bygde miljøer og kulturmiljøer. Dette registeret er ment å omfatte de kulturmiljøer som ligger mellom det rurale (KULA) og det urbane (NB!), eksempelvis uthavner og fiskevær. Arbeidet med dette registeret skal starte opp i 2019. Samlet skal disse NB!, KULA og det nye registeret over bygde miljøer og kulturmiljøer danne en samlet oversikt over nasjonale interesser knyttet til kulturmiljøer og landskap.

Reiseliv

Riksantikvaren har blitt invitert til å delta i arbeidet med regjeringens strategi for kultur og reiseliv. Vi har gitt vårt innspill til strategien i to omganger, og vil følge opp arbeidet videre til det ferdigstilles. Strategien er planlagt ferdig juni 2019.

Historiske vandreruter

Historiske vandreruter er et samarbeid med DNT som startet i 2012. I 2018 åpnet fire nye ruter: Stølsruta i Valdres, Aurlandsdalen i Sogn og Fjordane, Reisaleden i Nord-Troms, og Historisk DNT-rute i Jotunheimen. De nye historiske vandrerutene ligger i ulike deler av landet og viser fram ulike deler av norsk historie: seterkultur, handelsveier, fangstruter og den tidligste turistferdselen i fjellet. Rutene tilrettelegges av medlemsforeninger i DNT i samarbeid med andre lokale ressurser. Arbeidet med flere nye ruter ble startet.

Post 77

Bevilgningen på post 77 Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet var på 8 mill. kroner for 2018. Riksantikvaren mottok 40 søknader, hvorav Agder, Buskerud, Akershus og oppland hadde sendt søknad om særskilt regional satsning.

Alle midlene ble fordelt. Midlene har gått til prosjekter som tar i bruk og synliggjør kulturarv i lokal og regional utvikling. Midlene er viktig for å stimulere til bruk av kulturarv som ressurs i stedsutvikling, reiseliv og annen næringsutvikling og for å posisjonere kulturminneforvaltningen som partner i lokale og regionale partnerskap. Flere av prosjektene har også verdi ut over seg selv, som demonstrasjonsprosjekter for arbeidsmåter og partnerskapsmodeller, for å berede grunnen for videreutvikling av regionenes samfunnsrolle eller som dokumentasjon for kulturarvens samfunnsnytte.

Nye retningslinjer for fastsettelse av finnerlønn

Riksantikvaren har i 2018 ferdigstilt nye nasjonale retningslinjer for fastsettelse av finnerlønn ved arkeologiske funn (kulturminnelovens § 13). Retningslinjene klargjør hva museene og Riksantikvaren legger vekt på når finnerlønn skal fastsettes, og er også ment å være viktig informasjon til finnere av løse kulturminner, særlig til metallsøkere.

Riksantikvaren har ikke utbetalt finnerlønn mens arbeidet med retningslinjene har pågått, da dette ikke ble ansett som forsvarlig pga. manglende forutsigbarhet og likebehandling. Arbeidet med å utbetale finnerlønn vil starte opp igjen i 2019 og forventes å bli en omfattende ny oppgave for direktoratet.

NASJONALE MÅL, PRIORITERINGER, STYRINGSPARAMETERE OG OPPDRAG FOR 2018

I årets proposisjon ble det fremmet forslag om nye nasjonale mål (kap. 2.2). I stortingsbehandlingen ble besluttet at nye nasjonale mål på kulturminnefeltet skal inngå i den nye stortingsmeldingen.

Omtalen i dette kapittelet omhandler resultatområdet kulturminner og kulturmiljø, polarområdet og internasjonalt område. Det refereres til Miljøstatus.no, som skal være den viktigste kilden til kunnskap om kulturminner og kulturmiljøets tilstand og utvikling.

Lenke til miljømål med indikatorer på miljøstatus:

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/>

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.1/>

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.2/>

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.3/>

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.4/>

Resultatområde Kulturminner og kulturmiljø

Nasjonale mål

2.1 Tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres

2.2 Et prioritert utvalg automatisk fredede og andre arkeologiske kulturminner skal ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020.

2.3 Et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljø skal være vedtaksfredet innen 2020

2.4 Fredede bygninger, anlegg og fartøy skal ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020

Nasjonalt mål 2.1 *Kulturminner og kulturmiljø*

2.1 Tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres


Det er utviklet syv indikatorer for nasjonalt mål 2.1 *Tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres*. For en samlet oversikt over status for disse vises til Miljøstatus.no.

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.1/>

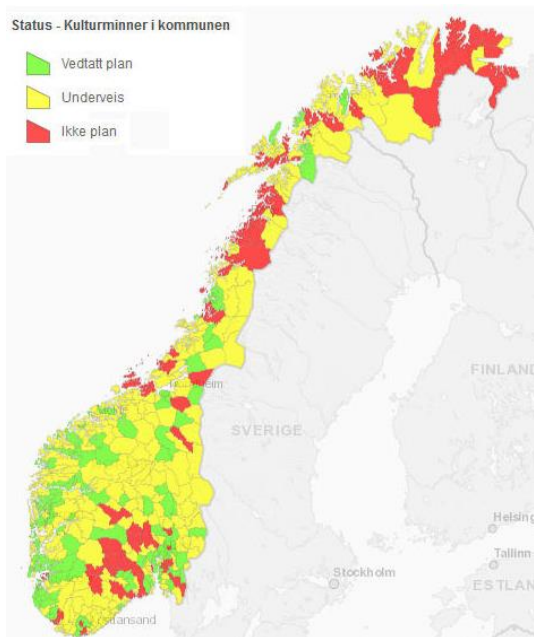
Nedenfor gir vi en omtale kommunenes arbeid med kulturminner (Kulturminner i kommunen-prosjektet) som er en viktig indikator hvor det har vært endringer:

Indikatoren tap av verneverdige kulturminner viser at tapsprosenten har sunket de siste årene (miljøstatus.no om nasjonalt mål 2.1), og tall for 2018 viser at det årlige tapet av verneverdige kulturminner er 0,8 prosent.

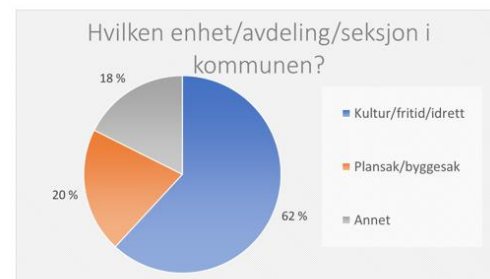
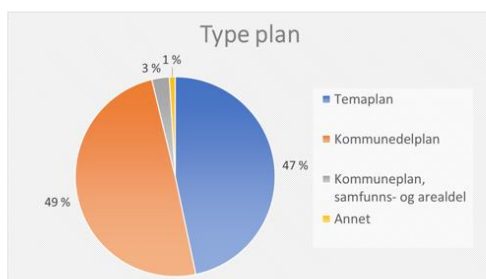
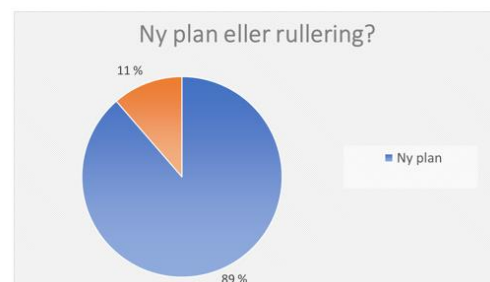
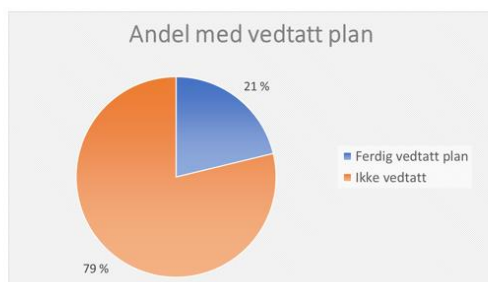
Nasjonalt mål 2.1 har en ytterligere tilknyttet prioritering (jf. TB 2017), prioritering 3

-  **Prioritering 3 Videreføre KIK og fremme andre forslag til hvordan Riksantikvaren kan bidra til at kulturminnekompetansen i kommunene styrkes.**

Per 1. september 2018 har omlag 350 kommuner fått KIK-midler. Dermed har rundt 80 % av landets kommuner mottatt midler fra Riksantikvaren for å lage kulturminneplaner. 100 av disse er ferdigstilt per 31. desember 2018. Riksantikvaren har gitt tilskudd til såkalte kompetansesemodeller der fylkeskommunene avholder samlinger og kurs og veileder kommunene.



Figur 4. Status KIK per 31.12.2018



Figur 5. Nøkkeltall fra KIK-prosjektet basert på rapportering fra kommunene per 31.12.2018.

Styringsparameter

Styringsparameter	Kommentar	Trend
Riksantikvaren skal i løpet av 2018 ha utarbeidet strategi for kommunenes arbeid med kulturminner.	Strategien ble ferdigstilt til årsskiftet 2018/2019, og vil bli trykket opp og distribuert tidlig 2019.	↗
Gjennomførte tiltak under Bystrategi.	Sammen med noen utvalgte byer (Steinkjer, Molde og Oslo) er det igangsatt prosjekter knyttet til byreparasjon og vitalisering. Flere av prosjektene videreføres i 2019, og resultater og erfaringer vil bli oppsummert da.	↗
Innen 2020 skal 90 % av kommunene ha kulturminneplan.	. Ca. 350 kommuner, om lag 80 % av landets 422 kommuner har mottatt midler fra Riksantikvaren til å lage kulturminneplan. Litt over 35 % av alle kommunene i landet har per 31. desember 2018 en vedtatt kulturminneplan, dvs. 150 kommuner. Drøyt 100 av disse har fått KIK-midler fra Riksantikvaren. De øvrige har en vedtatt kulturminneplan uten tilskudd fra Riksantikvaren.	↗
Følge opp det samiske bygningsregistreringsprosjektet.	Registreringsprosjektet for samiske kulturminner ble avsluttet 2017.	↗

Samlet vurdering av resultatoppnåelse


Arbeidet innenfor prosjektet Kulturminner i kommunen (KIK) er i rute. Og utviklingen er positiv. 80 prosent av landets kommuner er i gang med arbeidet, og antallet som slutfører planene øker stadig. Arbeidet med strategi for Riksantikvarens arbeid med kulturminner i kommunene ble ferdigstilt 2018.

Regional kulturminneforvaltning og integrering av kulturminneressurser



Prioritering 4 Fremme forslag til hvordan kulturminneressursene kan integreres bedre i fylkeskommunenes samfunnsutviklerolle i forbindelse med regionreformen

Styringsparameter

Styringsparameter	Kommentar	Trend
Andel fylkeskommuner med i regionale utviklingsplaner og -strategier som inkluderer kulturminnefeltet.	Spørsmålet er presisert til i hvilken grad kulturarv inngår som synlig faktor for utviklingsmål definert i regional planstrategi. 4 av 20 rapporterer om at dette skjer i stor grad, mens 12 rapporterer at dette skjer i middels grad	

Fra november 2017 til januar 2018 gjennomførte Riksantikvaren en kartlegging av hvordan regional kulturminneforvaltning arbeider med lokal og regional utvikling. Kartleggingen viser at dette skjer i varierende grad. Den viktigste årsaken til at kulturarv er forholdsvis lite synlig i samfunnsutviklerrollen, er manglende erfaring med utviklingsarbeid og at ressursene for det meste er bundet opp i daglige forvaltningsoppgaver. Alle regioner ønsker mer inngripen med utviklingsarbeid og rapporterer om et stort potensial for dialog og samarbeid med andre sektorer, blant annet kultur, museum, reiseliv, miljø, landbruk, skole og utdanning. Innsatser rettet mot lokalsamfunn, stedsutvikling og områdeløft er trukket fram som et viktig arbeidsfelt.

Riksantikvaren redegjorde for kartleggingsarbeidet i møte med våren 2018. I forbindelse med kartleggingen arrangerte Riksantikvaren to verksteder om hvordan kulturarv kan bli mer synlig i den regionale samfunnsutviklerrollen. Vår oppgave framover er å legge til rette for regional utvikling ved å stimulere til kompetanseheving og utviklingsarbeid i regionene, ved å koordinere møteplasser for læring og utvikling og berede regional utvikling gjennom sektorsamarbeid på nasjonalt nivå.

Samlet vurdering av resultatoppnåelse

Regional kulturminneforvaltning har begrenset erfaring med direkte involvering i regionale utviklingsprosesser. Oppmerksomheten har i første rekke har vært rettet mot myndighetsoppgavene og løpende saksbehandling. Verdiskapingsarbeidet og omtalen av den regionale samfunnsutviklerrollen (jf. regionreformen) har økt interessen for utviklingsarbeidet. Noen fylkeskommuner ligger litt foran i løypa, mens andre har mye å gå på. Når fylkeskommunene nå organiserer seg på nytt (jf. sammenslåing og nye oppgaver) ser det ut som mer ressurser settes av til utviklingsarbeid i kulturminneenhetene.

Riksantikvarens oppgave de neste årene vil være å bidra til kompetanseheving i regionene og koordinere og invitere til sektorsamarbeid på nasjonalt nivå. Slik legger vi til rette for at kulturminnefeltet blir mer synlig i utviklingsprosessene, blant annet gjennom nasjonale programmer hvor kulturminnefeltet inngår som et element. Dette kan være knyttet til stedsutvikling, lokal samfunnsutvikling, landskap, miljø, reiseliv mv.

Nasjonalt mål 2.2 *Kulturminner og kulturmiljø*

2.2 Et prioritert utvalg automatisk fredede og andre arkeologiske kulturminner skal ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020.

Se indikatorer på <http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.2/>

Riksantikvaren har i 2018 hatt en ny gjennomgang av indikatorene tilknyttet nasjonalt mål 2.2. Flere av indikatorene har ikke lenger relevans for målet etter endringer av målet i 2014⁷ (to mål ble slått sammen). Vi rapporterer på indikatorer som har relevans for det nasjonale målet i påvente av nye nasjonale mål og nye indikatorer. I tillegg videreføres rapporteringen på antall dispensasjonsvedtak og tilskudd som behandles av Riksantikvaren årlig for automatisk fredete arkeologiske kulturminner, selv om dette ikke kan knyttes opp mot målet.

Behandlede dispensasjonssaker

Riksantikvaren fattet 508 vedtak etter kulturminneloven §§ 8, 1., 2., 3. og 4. ledd og skipsfunn etter § 14 i 2018.

	§ 8,1. ledd	§ 8, 2. ledd	§ 8, 3. ledd	§ 8, 4. ledd	§ 14	Sum
2009	349	3	6	145	6	509
2010	353	2	2	149	7	513
2011	362	3	3	122	11	501
2012	451	4	4	156	7	622
2013	408	5	7	135	4	559
2014	442	3	5	120	10	580
2015	408	5	6	124	9	552
2016	460	8	1	126	7	602
2017	391	3	6	87	5	492
2018*	395	5	13	88	7	508

Tabell 3. Oversikt over behandlede dispensasjonssaker.

Gitte tilsagn til mindre private tiltak og særlige grunner

Staten dekker årlig utgifter til arkeologiske undersøkelser i forbindelse med mindre private tiltak og særlige grunner (post 70). Siden utbetalingene først skjer etter at vilkårene er oppfylt vil ikke alle tilsagn bli utbetalt samme år som de er gitt.

	Mindre private tilsagn	Særlige grunner	Finnerlønn	Sum
2012	9,6 mill. (26 saker)	5,2 mill. (9 saker)	Kr 55 000,- (14)	14,8 mill.
2013	7,2 mill. (23 saker)	7,0 mill. (13 saker)	Kr 35 000,- (11)	15,6 mill.
2014	10,1 mill. (35 saker)	4,7 mill. (17 saker)	Kr 89 000,- (6)	14,8 mill.
2015	13,1 mill. (31 saker)	4,2 mill. (10 saker)	Kr 750,- (1)	17,3 mill.
2016	12,5 mill. (29 saker)	4,4 mill. (7 saker)	Kr 0	16,9 mill.
2017	13,9 mill. (33 saker)	31,2 mill. (7 saker)	Kr 0	45,1 mill.
2018	12,8 mill. (30 saker)	12,3 mill. (14 saker)	Kr 0	25,1 mill.

Tabell 4. Gitte tilsagn til mindre private tiltak, særlige grunner og finnerlønn i 2018. Mill. kr. (unntatt finnerlønn-kolonnen). Antall saker oppgitt i parentes.

Antall automatisk fredete kulturminner der det er utført arkeologiske undersøkelser for å sikre, dokumentere og ivareta vitenskapelig kildeverdi

⁷ To mål ble slått sammen.

Undersøkte automatisk fredete kulturminner

Riksantikvaren utbetaler årlige tilskudd til de arkeologiske forvaltningsmuseene for at de skal kunne gjennomføre arkeologiske undersøkelser på skadete automatisk fredete arkeologiske kulturminner (post 70). Midlene brukes til å dekke utgifter til nødvendige undersøkelser med sikring som formål.

Riksantikvaren jobber kontinuerlig for å få forvaltningsmuseene og fylkeskommunen til å rapportere på antall kulturminner som har behov for sikring av kildeverdi og som faller inn under kriteriene for tildeling. Midlene som fordeles hvert år er svært lave i forhold til behovet. I 2018 er det spilt inn behov for tilskuddsmidler til sikring fra forvaltningsmuseene på kr 16,9 mill. Riksantikvaren ga i 2018 kr 5,8 mill. i tilskudd til sikring.

Behov og tilskudd til undersøkelser

	Behovsinnspill fra landsdelsmuseene	Tilskudd
2012	12,2 mill.	3,4 mill. (16 lokaliteter)
2013	19,4 mill.	4,7 mill. (18 lokaliteter)
2014	30,1 mill.	6,9 mill. (30 lokaliteter)
2015	26,9 mill.	4,6 mill. (19 lokaliteter)
2016	28,5 mill.	13,3 mill. (45 lokaliteter)
2017	18,7 mill.	4,5 mill. (20 saker)
2018	16,9 mill.	5,8 mill. (22 saker)

Tabell 5. Behov og tilskudd til undersøkelser (Post 70).

Bergkunst og utvalgte arkeologiske kulturminner med indikatorene (se nedenfor) omtales innunder nasjonalt mål 2.4 (samlet omtale av bevaringsprogrammene).

**Antall automatisk fredete kulturminner med et tilfredsstillende bevarings- og vedlikeholds nivå
og**

Antall automatisk fredete kulturminner med et tilfredsstillende bevarings- og vedlikeholds nivå som er tilrettelagt for publikum

Nasjonalt mål 2.3 Kulturminner og kulturmiljø

2.3 Et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljø skal være vedtaksfredet innen 2020

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.3/>

Riksantikvaren følger opp *Fredningsstrategien fra 2015 - Fredningsstrategi mot 2020 for kulturminneforvaltningen*. Direktoratet jobber systematisk for å både ferdigstille fredningssaker og velge ut kommende fredningssaker. Strategien skal bidra til en mer representativ fredningsliste. 2020 er satt som milepæl for arbeidet og representativiteten skal måles opp mot situasjonen slik den var i 2011. Fredningsstrategien gir føringer for oppstart

av nye fredningssaker, på tematikk og for samhandling med fylkeskommune og berørte parter. Riksantikvaren har i fredningsarbeidet vektlagt god involvering av eiere og næringsliv (se mer om dialog i prioritering 2., s. 9).

I 2018 har det særlig vært fokus på tema 2, Nasjonale minoriteters kulturminner, samtidig som kartlegging av tema 3, Kulturminner i utmark, er godt i gang. Det har også blitt arbeidet mye med kulturmiljø.

Fredningsstrategien ligger som premiss for oppstart av nye fredningssaker slik at det arbeides mot en mer representativ fredningsliste også for de andre 6 temaene frem mot 2020. Riksantikvaren ser likevel at vi ikke er kommet så langt i fredningsarbeidet med de resterende 6 temaene som forespeilet i fredningsstrategien (se mer om dette under punktet om prioritering.)

Riksantikvaren ønsker å gjøre opp status i 2020 for fredningssaker med utgangspunkt i null punktet fra 2011 som et utgangspunkt for en revidering av fredningsstrategien. Dette vil angi videre kurs for arbeidet med fredninger.

Oppfølgingen av fredningsarbeidet knyttet til enkeltsaker er prioritert, slik at samlet antall saker er redusert. Etterslepet av igangsatte fredningssaker i fylkeskommunene er i løpet av 2018 blitt betydelig redusert, det er nå kapasitet til å styrke arbeidet med de ti prioriterte temaene jf. fredningsstrategi.

Fredningshjemmel	Antall saker som er under behandling i regionalforvaltningen	Antall saker som er under behandling hos Riksantikvaren
§§ 15, 19 og 22 nr. 4	32	31
§ 20	0	0
§ 22a	0	13
§ 14a	0	7

Tabell 6: Antall pågående fredningssaker fordelt på fredningshjemmel og ansvarlig instans.

Per 31.12.18 er det i alt 83 pågående fredningssaker fra nyere tid. Regionalforvaltningen er ansvarlig for fremdriften i 32 fredningssaker og Riksantikvaren for 51 fredningssaker (tabell 6).

Nye fredningssaker som startes skal først vurderes opp mot de prioriterte temaer i *fredningsstrategien*. Kontroll med alle forespørslar om oppstart av nye saker følges opp fortløpende. Det settes krav til at nye fredningssaker ikke skal ta mer enn 1,5 år fra oppstart av fredningssak til vedtak og at det skal utarbeides forpliktende fremdriftsplaner.

I 2018 er det startet opp 35 nye fredningssaker, hvorav fire er startet opp ved vedtak om midlertidig fredning. Regionalforvaltningen har startet 9 saker etter kml §§ 15 og 19, mens Riksantikvaren har startet 21 saker etter kml §§ 15 og 19 og 6 saker etter § 22a. Sakene faller inn under følgende prioriterte tema i fredningsstrategien: forsvars- og krigshistorie, nasjonale minoriteter, ferdsel, industri og bosetting etter industrialiseringen. I tillegg er det satt i gang forprosjekt for en mulig ny kulturmiljøfredning i Henningsvær i Nordland. Saken faller inn under prioritert tema 4 handel.

Det høye antallet saker som er startet opp i 2018 skyldes i stor grad fredninger knyttet til oppstart av fredning i tre større prosjekter: minoritetenes kulturminner (11 saker), de

teknisk-industrielle anleggene i bevaringsprogrammet (10 saker) og landsverneplanen for Statkraft (8 saker).

Fylker	Antall saker	§§ 15 og 19	§ 20	§ 22a
Østfold	1	1		
Akershus	4	2		2
Oslo	7	3		4
Hedmark	4	3		1
Oppland	3	1		2
Telemark	1			1
Vest-Agder	1	1		
Aust-Agder	1			1
Rogaland	6	5	1	
Hordaland	3	2		1
Møre og Romsdal	1	1		
Trøndelag	6	1	1	4
Nordland	1	1		
Troms	2	1		1
Finnmark	2			2
Total	43	(22)	(2)	(19)

Tabell 7: Antall fredningsvedtak i 2018 fordelt på fylker og etter fredningshjemmel.

Det er vedtatt 43 fredningsvedtak, fordelt på 15 fylker (tabell 7), og disse er fordelt på de fleste av de ti temaene i fredningsstrategien. Enkelte saker som er fredet, og som ikke faller inn i de ti prioriterte temaene, kan likevel bidra til å øke representativiteten på fredningslista (jf. det som er nevnt for Nasjonalt resultatmål 3, med indikatorene geografisk, sosial, etnisk og nærings- og tidsmessig bredde).

I 2018 ble fem vedtak om midlertidig fredning opphevet og avsluttet uten fredningsvedtak. Det ble fattet vedtak om midlertidig fredning for fire kulturminner i 2018 (to av fylkene og to av Riksantikvaren). Ett av vedtakene ble etter kort tid opphevet.

Per 31.12.18 er det seks eiendommer som er midlertidig fredet uten at det er blitt igangsatt ordinær fredningssak. Den negative tendensen er i strid med fredningsstrategiens krav om at ordinær fredningssak skal igangsettes, eller at vedtaket oppheves, innen seks måneder etter at vedtak om midlertidig fredning er fattet.

I henhold til fredningsstrategien og føringer som er gitt regionalforvaltningen skulle alle påbegynte fredningssaker eldre enn november 2013 avsluttes eller ferdigstilles i løpet av første halvår 2016. Denne fristen ble forlenget til 31.8.17. Fylkeskommunene har per 31.12.18 et avvik på i alt 15 saker som ikke er blitt ferdigstilt. To fylker har én sak hver, mens ett fylke har 13 saker.

I november 2013 var det i regionforvaltningen totalt startet opp 108 fredningssaker. Av disse sakene er 34 blitt avsluttet uten fredningsvedtak. 53 saker er ferdigstilt og vedtatt fredet av Riksantikvaren. Det ligger seks saker hos Riksantikvaren for slutføring.

Samlet vurdering av resultatoppnåelse

Utviklingen mot målet er positiv, og vi jobber målrettet for å supplere listen med underrepresenterte kategorier (kilde: miljøstatus.no).

Prioritering

Nasjonalt mål 2.3 har en tilknyttet prioritering (jf. TB 2018), prioritering 5



Prioritering 5 Handlingsplanen 2015-2020 i fredningstrategien mot 2020 skal gjennomføres.

Riksantikvaren arbeider med å følge opp de oppgavene som er satt i handlingsplanen for fredningsstrategien. Arbeidet er organisert i flere prosjekter, med bred forankring i organisasjonen og med eksterne. Flere av oppgavene er gjennomført, men noen oppgaver tar lengre tid enn forutsatt og er forsinket. Avvikene skyldes blant annet mindre ressurser og arbeidet med restansene i de eldre fredningssakene.

Vi har fortsatt oppfølgingen av etterslepet av eldre fredningssaker i regionalforvaltningen, noe som har medført en del forsinkelser blant annet i gjennomføringen av fredninger i henhold til liste over temaer som skal prioriteres mot 2020.

Det pågår et prosjekt med prioritert tema 2, nasjonale minoritetenes kulturminner, der arbeidet med to av fem minoritetsgrupper er startet opp. Prosjektet har god framdrift og kan vise til gode resultater for minoritetene det arbeides med (kvenske/norsk-finske kulturminner og skogfinske kulturminner). Forsinkelser i prosjektet for de øvrige minoritetsgruppene (planlagt oppstart 2019 og 2020) skyldes at involvering og forankring av prosjektene har tatt lengre tid enn forutsatt. For enkelte sentrale skogfinske kulturminner har det vært nødvendig å istandsette kulturminnene parallelt med fredningssaken. For å skaffe nødvendig oversikt over kvenske/norsk-finske kulturminner er det i 2018 gjennomført en kartlegging for å identifisere potensialområder for funn av kvenske/norsk - finske bygninger i kommunene Målselv og Lenvik. Det vil bli arbeidet videre med funnene i rapporten i 2019.

I 2018 har vi arbeidet med oppfølgingen av evalueringen av kulturmiljø, blant annet gjennom rigging av nye saker etter anbefalt prosjektmodell av DIFI, arbeid med utredningsinstruksen og dialog med regionalforvaltningen.

På bestilling fra KLD har Riksantikvaren i 2018 utarbeidet modeller for beregninger kost-nytte og ringvirkningsmodeller i forbindelse med kulturmiljøfredningene. Vi avventer regjeringens tilbakemelding på om disse modellene skal brukes videre. Inntil videre brukes denne modellen for Henningsvær kulturmiljø.

Det er startet opp forprosjekt for å avklare om det skal startes opp kulturmiljøfredning av Henningsvær. Forprosjektet inkluderer en tilstandsvurdering og en kost-/nytteanalyse som inngår i et prosjektforslag for eventuell oppstart av fredningssak. Utarbeidelsen av prosjektforslaget har vært et samarbeid mellom representanter for eiere og næring i Henningsvær, kommune, fylkeskommunen og Riksantikvaren, og gir en vurdering av konsekvensene av en fredning, sammenlignet med dagens situasjon. Forprosjektet ble ferdigstilt i 2018, med anbefaling om oppstart av fredningsprosess. Som en oppfølging av fredningsstrategiens delmål 2 og 3 blir en endelig avgjørelse av om en fredningsprosess starter tatt i slutten av februar 2019. En fredning i Henningsvær vil bidra til bedre representativitet innenfor fredningsstrategiens prioriterte tema 4 handel, undertema kystfiske og foredling.

Riksantikvaren har fortsatt arbeidet med å utarbeide en helhetlig pakke med nye maler, veiledere og informasjonsark. Flere av dokumentene er ferdige, men avventer de andre dokumentene i pakken før de rulleres ut. I 2018 har det vært særlig fokus på arbeidet med ny mal til fredningsvedtak og ny dokumentasjonsmal. Arbeidet krever en grundig behandling og bred involvering. Arbeidet måtte settes på vent i andre halvår pga. kapasitetsmangel og skal gjenopptas i 2019.

Nasjonalt mål 2.4 Kulturminner og kulturmiljø

2.4 Fredede bygninger, anlegg og fartøy skal ha et ordinært vedlikeholds nivå innen 2020

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/kulturminne-og-kulturmiljo/mal-2.4/>

Nasjonalt mål 2.2 og 2.4 omhandler begge bevaringsprogrammene som har hatt en høy prioritet i Riksantikvaren i 2017⁸. Nasjonalt mål 2.2. omhandler bergkunst og utvalgte arkeologiske kulturminner.

Status på måloppnåelse på de 10 områdene som enkeltprogrammer

De ulike omtalene av bevaringsprogrammene nedenfor berører oppfølging av programmene.

Resultater for de ti bevaringsprogrammene i 2018

Bevaringsprogram for fredede bygninger i privat eie (FRIP)

Mål

Hovedoppgaven for programmet er å sette i stand fredede bygninger i privat eie (FRIP) til ordinært vedlikeholds nivå innen 2020.

Tilskuddsmidlene til FRIP for 2018 (Prop. 1 S og RNB) er fordelt etter kriterier som antall fredete bygg, rapportering og framdrift.

Status og resultater/måloppnåelse

For FRIP er alle tilskudd fordelt til fylkeskommunene og Sametinget. Fordeling og prioritering er gjort regionalt.

Tilskuddsmottaker	Total tildeling 2018, inkl. tilsagnsfullmakt Mill.kr.
Sum	152,0

Tabell 8: Tildeling 2018

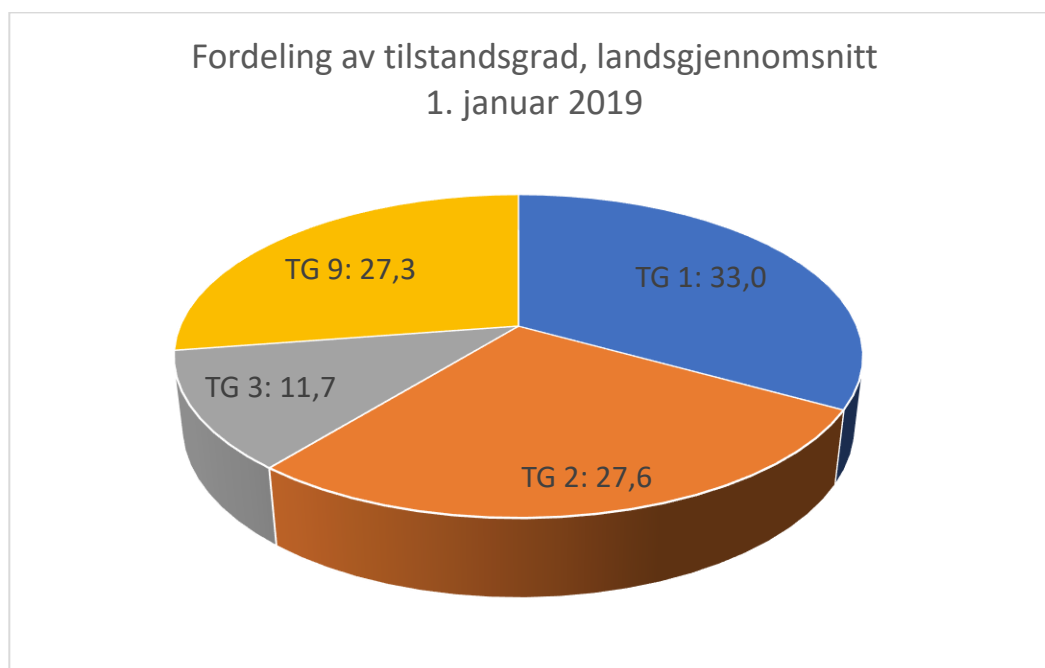
152,0 mill. kroner ble tildelt i 2018. De tre største tilskuddene ble gitt til Oppland med 14, 5 mill., samme sum ble gitt til Hordaland, mens Trøndelag fikk 13 mill. kr.

Fylkeskommunenes rapportering på tildeling og bruk av tilskuddsmidlene varierer imidlertid, og gjør Riksantikvarens vurderinger og videre rapportering noe usikker. Fylkeskommunene med de største andelene fredete bygg i privat eie har god framdrift i bruk av tildelte midler og rapporterer godt. Samtidig er det grunn til å tro at det samlet sett er underrapportert om igangsatte og ferdigstilte istandsettingsarbeider når en sammenlikner tildeling av midler med rapporterte arbeider og tilstandsregistreringer.

⁸ Verdensarv og ruin avviker litt fra kategoriseringen i nasjonalt mål 2.2 og 2.4. Verdensarv som kulturmiljø, som gjelder bevaring og vedlikehold, og ruiner som en sammenblanding av ruiner og anlegg. Vi har likevel valgt å sortere dem innunder disse målene, da dette oppfattes som mest hensiktsmessig.

Som ledd i å bedre rapporteringen i bevaringsprogrammet i 2018 har oppfølging av tilstandsregistrering og bedret rapportering på resultatindikatorer for FRIP vært gjenstand for løpende dialog med regionalforvaltningen Dette har gitt resultater for tilstandsregistreringen, dels i innhenting av etterslep, dels ved at etterslep i registreringer er planlagt gjennomført i inneværende år og første halvår 2019. Flere fylkeskommuner har meldt tilbake redusert kapasitet i egen organisasjon gir bl.a. etterslep på tilstandsregistreringer og arbeidet blir planlagt på prosjektbasis med innleid kompetanse. Riksantikvaren tar sikte på å videreføre dialogmøter med enkeltfylker i løpet av 2019 der det er behov.

I 2018 ble det gjennomført tilsyn på tilskuddsforvaltning i tre fylkeskommuner, Trøndelag, Akershus og Sogn og Fjordane og det planlegges for ytterligere tilsyn i 2019. Totalt er det siden 2015 gjennomført tilsyn i 11 fylkeskommuner på tilskuddsforvaltningen av post 71. Tilsynene har gitt utbytte både for de aktuelle fylkeskommunene og for Riksantikvaren. Riksantikvaren inviterte alle fylkeskommunene og Sametinget til møte i januar der resultatene fra tilsyn i 8 fylkeskommuner ble oppsummert og drøftet.



Figur 6. Antall fredete bygninger med registrert tilstandsgrad, og prosentvis fordeling mellom tilstandsgradene.

Antall fredete bygninger i privat eie og fordeling av tilstandsgrad. Prosent					
Fylke	Antall FRIP	TG 1	TG 2	TG 3	TG 9
Landsgjennomsnitt	3 108	33,0	27,6	11,7	27,3

Tabell 9. tilstandsgrader fordelt på fylker.

Figuren og tabellen ovenfor viser fordeling av tilstandsgrad (TG) på bygninger i FRIP rapportert i Askeladden per 1. januar 2019.

33 prosent av de registrerte bygningene har et ordinært vedlikeholds nivå (TG 1), mens 12 prosent har behov for omfattende utbedringer (TG 3). 27 prosent av bygningene har henholdsvis moderat nivå for utbedringer (TG 2) og ukjent tilstandsgrad (TG 9). Andelen bygninger med ukjent tilstand har økt betydelig fra 2016. Dette skyldes en teknisk omlegging hvor tilstandsregistreringer som er 10 år eller eldre automatisk settes til «ukjent», fordi de har liten verdi som indikator på den faktiske tilstanden. Fylkeskommunene er varslet om dette med de følger dette har fått for fordeling av tilstandsgrad på de fredete bygningene i hvert enkelt fylke.

Riksantikvaren legger til grunn at tettere oppfølging av FRIP over tid vil gjenspeiles i rapporteringen. Framover vil tett oppfølging av tilstandsrapporteringen være nødvendig bl.a. pga. omfanget av nødvendige oppdateringer av eldre tilstandsregistreringer. Jf. konstruktive dialogmøter med fylkeskommunene forventer vi at fylkeskommunene har en klarere forståelse og prioritering av rapportering.

Bevaringsprogram for brannsikring av stavkirker

Mål

Brannsikring er nødvendig for å unngå tap av uerstattelige kulturminneverdier. Bevaringsprogrammet har som mål å holde brannsikringen av stavkirkene på et høyt nivå. Sikkerheten ivaretas blant annet ved årlig service av teknisk anlegg i alle de 28 stavkirkene, månedlig kontakt mellom rådgiver og kirkeeiere og 24 timers vakttelefonitjeneste. Det er i 2018 blitt bevilget ca. kr 26,6 mill. til brannsikring av stavkirkene. Riksantikvaren gir videre tilskudd til oppgradering av tekniske sikringsanlegg. 21 av 28 stavkirker har fått tilskudd og gjennomført større tiltak i 2018, samt årlig tilskudd til drift av Fortidsminneforeningens kirker.

Måloppnåelse

	Antall stavkirker
Utvidelse/ombygging slokkeanlegg	5
Bytte sprinklerventil	8
Klargjøring for videoanlegg	3
Nytt videoanlegg	1
Storkontroll av sprinkleranlegg	4
Passiv sikring	2
Supplering av utvendig deteksjon	4
Innvendig deteksjon	1
Reservekraft	1
Områdesikring	1

Tabell 10. Oversikt over brannsikringstiltak i stavkirker 2018

Flere sikkerhetstiltak bidrar til at brannsikringen av stavkirkene holdes på et høyt nivå. Sikringsystemene kontrolleres og vedlikeholdes regelmessig. Storkontroll av sprinkleranlegg er gjort suksessivt i 2016-2018. Områdesikring og bygningssikring er andre tiltak.

Sikkerhetsnivået er satt noe høyere enn tidligere. Organisatoriske/tekniske tiltak gjenstår før vi kan sette sikkerhetsnivået i kategori *tilfredsstillende*.

Vi har i 2018 hatt flere samordningsmøter der politi, brannvesen, teknisk etat, eiere har diskutert og ansvarliggjort ansvar ved hendelser.

I tillegg har Riksantikvaren fått utført tester av brannslukking med fjernstyrte roboter samt at det er gitt tilskudd til fullskalatester av ulike typer slukketeknologi.

Tilskudd til brannsikring av tette trehusmiljøer

Mål

Tilskuddsordningen har som mål å styrke brannsikringen av rundt 180 tette trehusmiljøer med gammel verneverdig trehusbebyggelse.

Status og resultater/Måloppnåelse

Riksantikvaren gir tilskudd til kommunene i deres arbeid med å brannsikre tette trehusmiljøer. Det er fordelt ca. kr 9,2 mill. til brannsikring av tette trehusmiljøer i 2018. Tilskuddene har i hovedsak gått til tekniske sikringstiltak som alarm- og slokkeanlegg, f.eks. loft- og fasadesprinkler og utvendige brannslanger. Det er fra 2016 også gitt tilskudd til utarbeidelse av brannsikringsplaner, da slike planer er en forutsetning for brannsikringsarbeidet videre.

Riksantikvaren har også i 2018 prioritert tilskudd til tette trehusområder hvor brannvesenets innsatstid er særlig lang, for eksempel fiskeværet Å og uthavnene Lyngør og Svinør som ligger på øyer langt fra brannvesen. Det er også tildelt tilskudd til den tette trehusbebyggelsen i verdensarvstedene Rjukan og Røros.

Bevaringsprogram for samiske kulturminner

Mål

Mål 1): Automatisk fredete samiske bygninger og deres tilstand skal være kartlagt innen 2017.

Mål 2): Det skal foreligge en plan for sikring, vedlikehold og istandsetting av prioriterte bygninger med høy verneverdi.

Mål 3): Bygningene skulle/ skal være satt i stand til ordinært vedlikeholds nivå innen 2020.

Status og resultater

Bevaringsprogrammet bygger på registreringsprosjektet for automatisk fredete samiske bygninger (del av tidligere Kunnskapsløftet), som fastsetter hvilke bygninger som skal inngå i bevaringsprogrammet. Antall automatisk fredete samiske bygninger registrert i Askeladden per 31.12.2018 var 679.

Registreringsprosjektet startet i 2011 og ble formelt ferdigstilt i 2017. En del etterarbeid gjenstod likevel i 2018 og vil fortsette inn i 2019. Sametinget og Riksantikvaren regner med at det totale antallet automatisk fredete samiske bygninger vil bli et sted mellom 900 og 950 når arbeidet ferdigstilles. Når bygningene er ferdig registrert og prioritert, er det ønskelig å kanalisere istandsettingsmidler til bygninger med en kombinasjon av høy kulturminneverdi og middels eller lav tilstandsgrad.

For budsjettåret 2018 var inntil 6 mill. kroner fra Riksantikvarens 71-post øremerket sikring og istandsetting av samiske bygninger. Sametinget fikk hele tilskuddet utbetalt i 2018 hvorav

5,85 mill. ble fordelt. Om lag 30 bygninger fikk midler til istandsettingsprosjekter. Det ble også gitt støtte til tilstandsregistreringer og utarbeiding av restaureringsplaner. I underkant av 800 000 kroner ble fordelt til håndverkskurs og 335 000 kroner gikk til fagutvikling innen bygningsvern.

Håndverkerkompetansen og tilgangen på kvalifiserte håndverkere for å utføre arbeider på fredete samiske kulturminner er mangelfull. Det er behov for en sterk satsning på opplæring og kompetanseheving av håndverkere i de nordligste fylkene og særlig i Troms og Finnmark. Inntil videre er det derfor besluttet at Sametinget kan bruke en større andel enn 10-15 % (jf. Riksantikvarens kriterier for tildeling til fylkeskommunen og føringer for regionforvaltningens tilskuddsbehandling) av post 71-midlene til kompetansebygging, primært knyttet til konkrete istandsettingsprosjekter. Høsten 2018 ble det gjennomført et kurs i lafting ved Evenskjer, med 2 samlinger. Kurset var i regi av Sametinget og initiert av Riksantikvaren. Representanter fra Riksantikvaren var tilstede på den første samlingen. Riksantikvaren har tilbudt Sametinget å bistå i arbeidet med planleggingen av en kursrekke.

Måloppnåelse

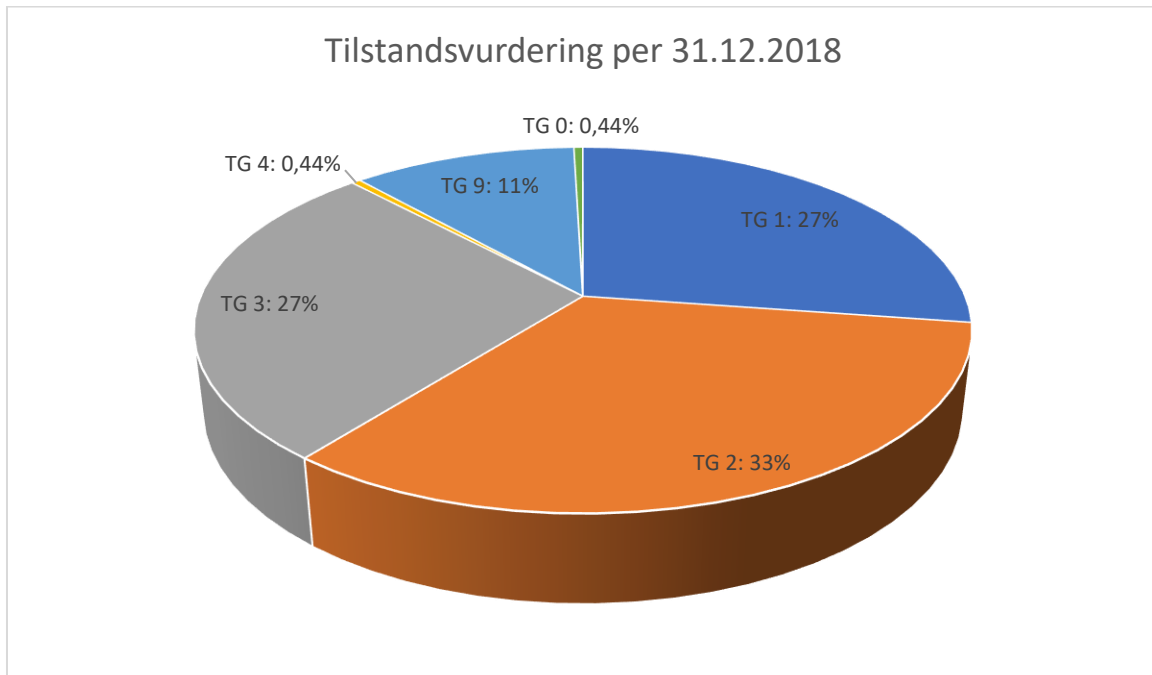
Mål 1): Automatisk fredete samiske bygninger og deres tilstand skal være kartlagt innen 2017.

Oversikt

204 automatisk fredete samiske bygninger ble registrert i kulturminnedatabasen Askeladden med tilstandsgrad i løpet av 2018. Totalt var det lagt inn 679 bygninger i databasen ved årets slutt. Det antas at det totale antallet automatisk fredete samiske bygninger vil være mellom 900 og 950. Gjenstående etterarbeid forventes å bli ferdigstilt i løpet av 2019. Først når arbeidet er avsluttet vil vi ha den totale oversikten i Askeladden.

TG 0: 0.44 prosent (3 bygninger) (TG 0 = ingen tiltak nødvendig)
TG 1: 27 prosent (186 bygninger) (TG 1 ordinært tiltaksbehov)
TG 2: 33 prosent (227 bygninger) (TG 2 moderat tiltaksbehov)
TG 3: 27 prosent (186 bygninger) (TG 3 betydelig tiltaksbehov)
TG 4: 0.44 prosent (3 bygninger) (TG 4 tapt/fjernet)
TG 9: 11 prosent (74 bygninger) (TG 9 Ukjent/ikke registrert)

Tilstandsgrad



Figur 7. Antall automatisk fredete samiske bygninger med registrert tilstandsgrad og prosentvis fordeling mellom tilstandsgradene

Tabellen og figuren ovenfor viser fordeling av tilstandsgrad (TG) for de 679 automatisk fredete samiske bygningene som per 31.12.2018 var registrert og lagt inn i Askeladden. Sammenlignet med status i årsrapport for 2017 er tilstandsfordelingen stabil. Samlet sett har 413 av de 679 bygningene registrert i Askeladden tilstandsgrad 2 eller 3, det vil si at de har behov for tiltak. 27 % av bygningene har et ordinært vedlikeholdsnivå. I tillegg kommer 11 % (79 bygninger) med ukjent eller ikke registrert tilstand. Dette dreier seg i stor grad om museumsbygninger.

Mål 2): Det skal foreligge en plan for sikring, vedlikehold og istandsetting av prioriterte bygninger med høy verneverdi.

Forvaltningsplan for bygningsmassen, med omforente prinsipper for utvelgelse av hvilke bygninger som skal prioriteres innenfor et fortsatt bevaringsprogram ble ferdigstilt og vedtatt i Sametinget i 2017.

Mål 3): Bygningene skulle/skal være satt i stand til ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020.

Måloppnåelse vedlikeholdsnivå samiske bygninger

Basert på tallene fra diagrammet over er det ikke realistisk at målet om et regulært vedlikeholdsnivå innen 2020 (mål 3 bevaringsprogram samiske kulturminner og nasjonalt mål 2.4) kan nås. Anslagsvis kan i overkant av 400 bygninger trenge istandsettingstilskudd, og andre bygninger vil trenge mindre tilskudd til forebyggende sikringstiltak. Om lag 60 bygninger fått tilskudd til istandsetting over post 71 i årene 2011-2017, dvs. ca. 10 bygninger pr. år. Årlige tilskudd har inntil 2018 ligget på om lag kr to mill. Tilskudd til Sametinget over

post 71 tredoblet seg til kr. seks mill. i 2018 og blir videreført på samme nivå i 2019. På nåværende tidspunkt er det for tidlig å si noe om virkningen av de økte tilskuddene. Det er forventet at resultatene av dette kan bli synlige til neste år og at de økte tilskuddene vil kunne ha en positiv effekt på måloppnåelsen på dette punktet.

Bevaringsprogram for stavkirker

Mål

Målet med bevaringsprogrammet for stavkirkene var å sette i stand alle de 28 stavkirkene i Norge innen 2015.

Status og resultater/måloppnåelse

Istandsettingsarbeidet ble avsluttet i 2015. Med bakgrunn i klimaendringene, med større fare for ekstremvær, ble det gjennomført risikovurderinger for samtlige stavkirker. I 2018 er disse risikovurderingene fulgt opp med befaringer og vurderinger av avbøtende tiltak i felt.

Bevaringsprogram for ruiner

Mål

Målet for ruinprosjektet er at et utvalg av middelalderruiner skal være satt i stand slik at de har normalt vedlikeholds nivå. Kriterier for utvalg er de største anleggene, ruiner av nasjonal betydning og anlegg det er stort lokalt eller regionalt engasjement for.

Status og resultater

I 2018 er det utført konserveringsarbeider på 11 ruinanlegg. I tillegg kommer mindre tiltak med murskjøtsel samt tilstandsundersøkelser og annen utredning. Fortsatt er de største arbeidene på Steinvikholm, Munkeby, Tautra og Selje, men også det gjøres store arbeider også på Bispeborgen i Hamar og på Holla kirkeruin på Ulefoss. Konserveringen av Mariakirkeruinen i Oslo er avsluttet og ble markert med avduking av en bronsemodell av kirken slik den sto i middelalderen.

Måloppnåelse

Fremdriften målt i utført murarbeid er god. Omfattende og kompliserte skader gjør det desto viktigere å fullføre påbegynte anlegg, slik at effekten av arbeidet i prosjektet blir varig. De fleste konserveringsprosjektene er pågående arbeider som vil fortsette fremover mot 2020. Kompetanseutvikling er en prioritert oppgave, og i 2018 er Riksantikvaren medarrangør for Nordisk Ruinseminar og det arrangeres seminar for eiere og forvaltere av middelalderruiner. Kompetanseoppbygging på eiersiden er særdeles viktig nå som vi står foran store endringer i forvaltningen også av ruiner.

Bevaringsprogrammet for fartøy

Mål

Bevaringsprogrammet for fartøy har som mål at et representativt utvalg bevaringsverdige fartøy skal ha et normalt vedlikeholds nivå innen 2020. Målet gjelder både for fredede og fartøy med status som vernet skip. Normalt vedlikeholds nivå betyr ikke det samme som slutført. Et fartøy som anses som ferdig istandsatt vil ha en situasjon av «normalt vedlikehold» i en periode på tre til syv år.

Gjennom bevaringsprogrammet for fartøy gir Riksantikvaren tilskudd til antikvarisk istandsetting og vedlikehold. Det er også viktig å sikre kompetanse som trengs for å ta vare på fartøyene. Tre nasjonale fartøyvernssentre mottar tilskudd for å utføre større oppdrag med dokumentasjon og restaurering av verneverdige fartøy og å dokumentere og videreføre maritime håndverksteknikker.

Status og resultater

Det er om lag 255 fartøy på vernelista, herav 14 er fredet, 1 er midlertidig fredet og 6 er meldt oppstart av fredningssak. Av kapasitetsgrunner har det ikke vært fredet fartøy siden 2014.

Riksantikvaren har i 2018 revidert store deler av nasjonal verneplan for fartøy. På grunn av stor arbeidsmengde med evaluering av fartøyvernssentrene og oppgaveoverføring av fartøyvernet i forbindelse med regionreformen, er arbeidet noe forsinket. Revidert verneplan forventes å foreligge i juni 2019.

I 2018 ble det tildelt over 62 mill. kr. i tilskudd til 50 fartøy og 8 SAVOS-fylker og -kommuner. SAVOS-ordningen innebærer at et politisk vedtak om økonomisk støtte til vernede fartøy utløser tilsvarende sum fra Riksantikvarens tilskuddspost. Følgende fylker bidro gjennom SAVOS i 2018: Vest-Agder, Hordaland, Møre og Romsdal, Trøndelag, Rogaland, Sogn og Fjordane, Oppland og Bremanger.

I 2018 gjennomførte Riksantikvaren en evaluering av fartøyvernssentrene på oppdrag fra KLD. Hensikten med evalueringen var å måle om fartøyvernssentrene har fungert i henhold til formålet med opprettelsen av sentrene i 1996. Hovedkonklusjonen i evalueringen er at fartøyvernssentrene har gjort og gjør en viktig innsats i arbeidet med å ivareta håndverk innen antikvarisk vedlikehold og istandsetting av fartøy, men at arbeidet har manglet systematikk og langsiktighet. Dette settes bl.a. i sammenheng med svak bemanning på feltet og mangel på forankring i etablerte fag utenfor kulturminneforvaltningen.

I etterkant av evalueringen er det satt i gang tiltak for å bedre måloppnåelsen: innen styring av tilskudd og nye fellestjenester ved sentrene, og tiltak for faglig utvikling og samarbeid.

Bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminner

Mål

Målet med bevaringsprogrammet for tekniske og industrielle kulturminner er at femten prioriterte anlegg skal settes i stand til normalt vedlikeholds nivå. Ti av anleggene skal være på normalt vedlikeholds nivå innen 2015, de fem øvrige i løpet av 3-5 år fra de ble innskrevet. Normalt vedlikeholds nivå må ikke forveksles eller likestilles med slutført. Kulturminner som har oppnådd status normalt vedlikeholds nivå vil likevel kunne ha behov for tilskudd til istandsettingstiltak for å dekke eventuelle skader.

Anlegg	Innskrevet	Status
Odda smelteverk	2013	Ikke istandsatt
Tyssedal kraftverk	1997	Istandsatt
Sjølingstad Uldvarefabrik	1997	Istandsatt
Salhus Tricotagefabrik	1997	Istandsatt
Bredalsholmen Dokk	2015	Ikke istandsatt
Kistefos Træsliberi	2002	Istandsatt
Spillum Dampsag og Høvleri	1997	Istandsatt
Atlungstad Brenneri	2013	Istandsatt
Neptun Sildoljefabrikk	1997	Istandsatt
Rjukanbanen	2011	Ikke istandsatt
Haldenkanalen	2013	Ikke istandsatt
Næs jernverksmuseum	1997	Istandsatt
Folldal gruver	2002	Istandsatt
Klevfos Cellulose- og Papirfabrik	1997	Istandsatt
Fetsund Lenser	1997	Istandsatt

Tabell 11. Oversikt over status på anlegg 2018

Status og resultater/måloppnåelse

Ved utgangen av 2018 er 11 av 15 anlegg rapportert som istandsatt, og flere anlegg nærmer seg et normalt vedlikeholdsnivå. Det er tydelig at behovene ved flere av anleggene er langt større enn det som kan dekkes ved en ren framskrivning av tilskuddsposten, herunder Rjukanbanen, Odda smelteverk og Haldenkanalen.

Tekniske og industrielle kulturminner har fått økt oppmerksomhet. Fortsatt gjenstår det en del for å sikre at bevaringsprogrammet skal gjenspeile en næringsmessig og geografisk representativitet på en bedre måte. For å sikre dette anbefaler Riksantikvaren at det bør utarbeides en ny verneplan for tekniske og industrielle anlegg etter oppgaveoverføringen til de nye regionene i 2020.

I 2018 er det satt i gang fredningsak ved de ti siste anleggene i bevaringsprogrammet. Samtlige anlegg på bevaringsprogrammet vil være fredet i løpet av 2020.

I 2018 er det utbetalt 63,4 mill. kr. i tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner over post 72. Anleggene i bevaringsprogrammet mottok til sammen 58,4 mill. av denne posten.

Bevaringsprogrammet for bergkunst (BERG)

Mål

Målet for programmet er at et representativt utvalg bergkunstlokaliteter skal sikres, og et utvalg av disse skal gjøres tilgjengelig for publikum innen 2020.

Status og resultater/måloppnåelse

I 2018 er det utført tiltak innen dokumentasjon, skjøtsel og sikring, formidling og tilrettelegging for publikum over hele landet, i regi av fylkeskommunene, Sametinget og de arkeologiske forvaltningsmuseene, ofte i samarbeid med lokale partnere. Tilskudd til skjøtsel og tilretteleggingstiltak omfatter 154 lokaliteter.

Tiltak BERG	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antall lokaliteter	73	101	124	91	112	129	154

Tabell 12. Automatisk fredete kulturminner (Askeladden) i BERG der det ble igangsatt skjøtselstiltak og/eller tilrettelegging, fordelt på året tilsagnet ble gitt.

Tiltakene rettes nå i økende grad mot vedlikehold av tilstand på utvalgte lokaliteter fremfor iverksetting av tiltak på nye lokaliteter. Det ble også utført metodeutvikling innen dokumentasjon og digital formidling. Nettverkstiltak er viktig for å nå målene i programmet og det er gjennomført en workshop og en prosjektledersamling med programpartnere i år. BERG rapporterer på **nasjonalt mål 2.2**.

Tilstandsgrad BERG	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lokaliteter med ordinært vedlikeholds nivå	96	147	155	179	402	461
Lokaliteter tilrettelagt for publikum med ordinært vedlikeholds nivå	22	47	68	75	77	91

Tabell 13. Automatisk fredete kulturminner (Askeladden) rapportert i BERG med ordinært vedlikeholds nivå jf. nasjonalt mål 2.2. Status totalt i programmet pr år.

Totalt ble det gitt 7,3 mill. kr. i tilskudd fra programmet i 2018 inkludert forhåndstilsagn (post 70). Det er benyttet 5,5 mill. kr. til programmet fra post 70 i 2018 og 0,2 mill. kr. fra post 22.

Samlet vurdering av resultatoppnåelse

Progresjonen i forhold til oppdaterte program mål er god, sett i forhold til tilgjengelige ressurser. Mange tiltak i programmet fanges ikke av de nasjonale eller kvantitative målene.

Bevaringsprogram for utvalgte arkeologiske kulturminner og kulturmiljø (BARK)

Mål

Målet for programmet er at et representativt utvalg arkeologiske kulturminner og kulturmiljø skal sikres og gjøres tilgjengelig for publikum innen 2020.

Status og resultater/måloppnåelse

I 2018 er det iverksatt og videreført tiltak innen sikring, skjøtsel og tilrettelegging av kulturminner over hele landet. Flere lokaliteter i Askeladden kan inngå i et BARK prosjekt:

Tiltak BARK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Antall lokaliteter	73	107	131	170	81	63	103
Antall BARK prosjekter	48	37	40	28	30	28	32

Tabell 14. Automatisk fredete kulturminner (Askeladden) i BARK der det ble igangsatt skjøtselstiltak og/eller tilrettelegging og antall objekter/prosjekter disse inngår i, fordelt på året tilsagnet ble gitt.

Arbeidet utføres av fylkeskommuner og Sametinget i samarbeid med kommunene og andre lokale partnere. Nettverkstiltak er viktig for å nå målene i programmet og det ble gjennomført et to dagers seminar for prosjektpartnerne i september i år. BARK rapporterer på **nasjonalt mål 2.2**.

Tilstandsgrad BARK	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lokaliteter med ordinært vedlikeholdsnivå	93	145	291	334	363	455
Lokaliteter tilrettelagt for publikum med ordinært vedlikeholdsnivå	70	93	193	213	238	341

Tabell 15. Automatisk fredete kulturminner (Askeladden) rapportert i BARK med ordinært vedlikeholdsnivå jf. nasjonalt mål 2.2. Status totalt i programmet pr. år.

Det er jevn progresjon i programmet og mange prosjekter er flerårige, slik at arbeid med kulturminner som har mottatt støtte tidligere pågår parallelt med årets prosjekter. Dette gjør at det igangsettes gradvis færre nye prosjekter årlig. P.t. er 98 større og mindre BARK prosjekter (skjøtsel og tilrettelegging) fullført.

Totalt ble det gitt 2,9 mill. kr i tilskudd fra programmet i 2018 inkludert forhåndstilsagn (post 70). Det er benyttet 1,9 mill. kr. til programmet fra post 70 i 2018 og 0,1 mill. kr. fra post 22.

Samlet vurdering av resultatoppnåelse

Utviklingen mot målet er positiv, men ikke tilstrekkelig til at målet nås. Mange positive effekter av programmet fanges ikke av de nasjonale eller kvantitative målene.

Bevaringsprogram for verdensarv

Mål

De norske verdensarvområdene skal utvikles til gode eksempler (fyrtårn) på den beste forvaltningen av natur- og kulturminner i Norge. I tillegg lister St. meld. nr. 26 (2006-2007) egne mål for flere av stedene. Disse kan sammenfattes som tre mål (se rapportering s. 41 - 42):

- Best mulig tilstand
- Best mulig forvaltning
- Best mulig formell beskyttelse

Dette gjenspeiler forpliktelsene i Unesco-konvensjonen (1972) for vern av verdens kultur- og naturarv. De åtte verdensarvstedene er Urnes stavkirke, Struves Meridianbue, Bergkunsten i Alta, Bryggen i Bergen, Røros bergstad og Circumferensen, Vestnorsk fjordlandskap (natur), Vegaøyen (kulturlandskap) og Rjukan-Notodden industriarv

Status og resultater/måloppnåelse

I henhold til styringsparameter i TB 2018 trenger verdensarvstedene oppdaterte forvaltningsplaner. Forvaltningsplanene for *Struves meridianbue*, *Bergkunsten i Alta*, *Vegaøyen* og *Rjukan – Notodden industriarv* er oppdaterte, dvs. 50 prosent av verdensarvstedene.

Arbeidet med å revidere forvaltningsplanene for *Urnes stavkirke* og *Røros bergstad* og *Circumferensen* er i gang og ferdigstilles i 2019⁹. Forvaltningsplanene for *Bryggen* og *Vestnorsk fjordlandskap* (begge delområdene) trenger revisjon, arbeidet ble igangsatt på Bryggen mot slutten av 2018. For Urnes stavkirke inngår definering og avgrensning av buffersone i forvaltningsplanarbeidet. Det samme er tilfellet for Bryggen. Forslag til buffersone for Bergkunsten i Alta er ferdigstilt og sendes på høring i 2019.

Verdensarvsentrene for *Røros bergstad* og *Circumferensen* og *Rjukan – Notodden industriarv* ble autorisert i juni 2017 i samarbeid med Miljødirektoratet. Verdensarvsenteret for Røros

⁹ Forvaltningsplanen for Urnes forventes ferdigstilt 2019.

bergstad og Circumferensen er etablert under Rørosmuseet og foreløpig lokalisert til Smelthytta, mens et nybygg planlegges. Verdensarvsenter for Rjukan-Notodden industriarv er etablert som en avdeling av Norsk Industriarbeidermuseum, med avdelinger på Vemork og Tinnfoss, og en felles senterleder er tilsatt.

Bryggen i Bergen

I 2018 er istandsettingsarbeidene i Bredsgården og Svensgården videreført. Det er gjennomført forprosjekt for Holmedalsgården (6-7b). Det ble i 2017 startet en prosess for å komme frem til kostnadsreducerende tiltak i istandsettingen av Bryggen, som har ført til en mer differensiert istandsettingspraksis der noen bygninger gjennomgår mer omfattende istandsetting enn andre. Det er fremdeles en rekke av Bryggens 61 bygninger som har omfattende istandsettingsbehov og frontbygningene krever størst innsats for å nå ønsket tilstandsgrad. Når det gjelder Grunnvannsprosjektet viser nå setningsmålinger at måloppnåelse med max. 1 mm. setningshastighet per år er oppnådd i store områder. Videre overvåking kan avdekke behov for ytterligere tiltak.

Røros bergstad og Circumferensen

Handlingsprogram 2019-21 til regional plan er utarbeidet. Arbeidet med ny forvaltningsplan (planlagt ferdig høsten 2019) ble videreført, inkludert identifisering av 2015 signifikante objekter og oppsluttende verdier, samt utredninger om landskap, immateriell kulturarv og vinterveier/ferdagsgårder. Riksantikvaren tildelte ekstra midler til istandsetting/reetablering av bygninger. Bevilgningen til å sikre kjøreveiene ble dessuten økt. 2018 var det første året hvor også Circumferens-kommunene fikk tildelt midler fra post 79, til ulike formål (se under). NATO-øvelsen «Trident Juncture» høsten 2018 forløp udramatisk med ett unntak, med det ble ingen varige skader.

Alta verdensarv

Alta Museum (VAM) er verdensarvsenter med koordinatorfunksjon og oppdatert forvaltningsplan. Området har samarbeidsgruppe, Verdensarvrådet ble etablert i 2018. Forslag til buffersoner med oppsluttende verdier ble ferdigstilt i 2018 og skal sendes på høring i 2019. Fastsetting av buffersoner vil bidra til mer forutsigbar forvaltning av bergkunsten. Oppgradering av uteområdene med gangveier er videreført i Hjemmeluft. Arbeid med bergkunstdokumentasjon og digitalt bergkunstarkiv (altarockart.no) fortsetter. Det er iverksatt tiltak for overvåking mot hærverk i Hjemmeluft.

Urnes

Verdensarvrådet ble etablert i 2017, og er en styrking av forvaltningen av verdensarven Urnes. Sammenstilling av flere foreliggende planer til en samlet forvaltningsplan fortsetter i 2019. Tilsvarende også for utarbeiding av buffersoner for verdensarven. Det er behov for å oppdatere forvaltningsplanen mht. trusselbildet. Arbeidet skal ferdigstilles i 2019. I statsbudsjettet for 2019, vedtatt i 2018, ble det øremerket midler til autorisasjon av verdensarvsenter for Urnes.

Vegaøyen

Byggingen av verdensarvsenteret på Gardsøya ble startet i 2017 og fortsatte i 2018. Byggingen av senteret har god fremdrift, og det har fått sertifisering som verdensarvsenter. Det har vært gitt tilskudd til en kulturvernkonsulent på Vega, som er viktig for videre gjennomføring av istandsetting. Det er også gjennomført et tranmalingsprosjekt som følges opp videre, det samme gjelder ærfuglarkitekturprosjektet.

Kystkommunene på Helgelandskysten arbeider med den interregionale Kystplan Helgeland. Delen av planen som omhandler Vega kommune har vært tema for betydelige diskusjoner også i 2018, herunder tålegrenser mellom akvakultur og verdensarvverdier.

Industriarv Rjukan-Notodden

Det har pågått store istandsettingsarbeider som strekker seg over flere år, i begge kommuner. I Notodden har det vært aktivitet knyttet Lienfoss bru og tømmerrenna i Tinnelva. På Rjukan har det som i 2017 vært knyttet til arbeid med Mannheimen etter brannen, som det største enkeltprosjektet. Det ble gitt tilskudd gjennom Company town, et istandsettingstilskudd private huseiere kan søke på. Rjukanbanen utgjør sammen med den statlige Tinnosbanen attributtet transportsystem av verdensarven. Det er store istandsettingsarbeider på Slippen på Tinnoset, som er nødvendig for at fartøyene kan gjennomgå pålagt sertifisering for passasjertrafikk. Det har videre foregått undersøkelser og initiativer for ny godstrafikk på Tinnosbanen, som vil innebære nødvendig opprusting av banen og samtidig åpne for museal passasjertrafikk også på denne strekningen, i samkjøring med fartøy på Tinnsjøen.

Vestnorsk fjordlandskap

Vestnorsk fjordlandskap har per 2018 verdensarvråd, og koordinatorfunksjon og forvaltningsplan for hvert av delområda. Det er behov for revidering av forvaltningsplanene. Søndre delområde (Nærøyfjorden) har en istandsettingsplan for bygninger. I nordre delområde er Fjordsenteret i Geiranger autorisert som verdensarvsenter under autorisasjonsordningen som styres av Miljødirektoratet. Vestnorsk fjordlandskap har ikke buffersone, men ved nominasjon ble det gitt et såpass stort område at buffersone ble vurdert ikke å være nødvendig. Utslipp fra skipstrafikk (krysstokt) til luft og sjø har belastet fjordene i tiltakende grad. Sjøfartsdirektoratet har i 2018 utferdiget et regelverk som kan avvise forurensende fartøyer i verdensarvfjordene.

Struve

Som følge av forvaltningsplanen vedtatt i 2017 er koordinatorfunksjon og verdensarvråd etablert gjennom en involverende prosess. Verdensarvrådet ble konstituert primo 2018, og er praktisk samordnet med verdensarvrådet for Bergkunsten i Alta. Det er i 2018 laget en plan for etableringen av verdensarvsenter, og besluttet at senteret samordnes med Gjenreisingsmuseet i Hammerfest og skal ha en satellitt i Kautokeino. Verdensarvkoordinatorfunksjonen er lokalisert til Alta. En partnerskapsavtale mellom kommunene og fylkeskommunen skal legges til grunn.

Verdensarvområdene	Tilskudd over post 79 i 2018. Mill.kr
Bryggen i Bergen	13,1
Røros bergstad og Circumferensen	13,1
Bergkunsten i Alta	4,0
Urnes	1,6
Vegaøyen	12,0
Rjukan-Notodden industriarv	17,7
Vestnorsk fjordlandskap	3,0
Struves meridianbue	1,2
Sum	54,1

Tabell 15. Oversikt over tilskudd for verdensarvsteder 2018. Post 79.

Resultatområde Polarområdene

6.2 De 100 viktigste kulturminnene og kulturmiljøene på Svalbard skal sikres gjennom forutsigbar og langsiktig forvaltning

<http://www.miljostatus.no/nasjonale-mal/6.-polaromrada/mal-6.2/>

Riksantikvaren har kulturminneansvar på Svalbard, mens vi har rådgivningsansvar på Jan Mayen og i Antarktis. På Svalbard, er Sysselmannen lokal kulturminnemyndighet. Fylkesmannen i Nordland er kulturminnemyndighet på Jan Mayen og Polarinstittuttet har forvaltningsmyndighet i Antarktis.

I 2018 har Sysselmannen måttet utsette mange av sine planlagte aktiviteter pga. avvikling og opprydning i Svea og Lunckefjell etter endt gruedrift.

Riksantikvaren bidrar i prosjekt sammen med den øvrige miljøforvaltningen for å ivareta kulturminneverdier i oppryddingsprosessen.

Prioriteringer




Prioritering 6 Delta og bistå Sysselmannen på Svalbard i arbeidet med revisjon av Kulturminneplan for Svalbard 2013-2023

Aktiviteten er forsinket hos Sysselmannen. Riksantikvaren har i mellomtiden og i samråd med Sysselmannen startet arbeidet med et system for å samle og importere tidligere dokumentasjon og rapporter i Askeladden.



Prioritering 7 Arbeidet med forvaltningsplaner for verneområdene på Svalbard, inkludert arbeid med besøksforvaltning både i og utenfor verneområdene


Riksantikvaren er informert om arbeid med forvaltningsplaner for verneområdene på Svalbard. Arbeidet fortsetter i 2019.

 **Prioritering 8 Styrke arbeidet med å sikre kulturminner som er utsatt for effekter av klimaendringene og følge opp konsekvensene av klimaendringenes påvirkning på kulturminnene**

Riksantikvaren følger med i Sysselmannens og museets arbeid med prøvetaking og forskning på effekter av klimaendringene på Smeerenburg og Likneset. Dette er et viktig prosjekt for å følge med på utviklingen i og sikre historisk materiale for ettertiden.

 **Prioritering 9 Samarbeide med Fylkesmannen i Nordland om forvaltning av kulturminner på Jan Mayen.**

Riksantikvaren har et godt samarbeid med fylkesmannen i Nordland vedrørende kulturminner på Jan Mayen. Riksantikvaren har gjennom samarbeid med Fylkesmannen i Nordland og stasjonssjefen på Jan Mayen satt i gang tiltak for å få oversikt og kartlegging av alle kulturminner på Jan Mayen.

 **Prioritering 10 Sikre økt fokus på kulturminner i MOSJ-samarbeidet**


Riksantikvaren oppfordret til økt fokus på kulturminner i MOSJ i møter med partene. Riksantikvaren har i 2018 tatt initiativ til et kartleggingsarbeid for å få oversikt over eksisterende datainnsamling som også kan gi viktig kulturminneinformasjon. Arbeidet fortsetter i 2019.

Resultatområde Internasjonalt

Prioritering

I tildelingsbrevet for 2018 er tre prioriteringer fastsatt for det internasjonale området, herunder arbeid tilknyttet medlemskapet i Verdensarvkomiteen, internasjonalt programsamarbeid og verdensarv. Vi har god progresjon på områdene.

Prioriteringer

 **Prioritering 11 Gjennom det norske medlemskapet i Verdensarvkomiteen (fra 2017-2021) bidra til en global implementering av Verdensarvkonvensjonen. Norsk innsats i verdensarvkomiteen skal være faglig basert innenfor konvensjonens rammeverk, med dette menes at kultur- og naturfaglige vurderinger skal være førende for vårt posisjonsarbeid.**

Se overordnet prioritering 4 s. 10.

Riksantikvaren er koordinator for Norges arbeid i verdensarvkomiteen. I 2018 har koordineringen krevd tett samarbeid med Mdir, KLD og Norges delegasjon til Unesco i tilknytning til overordnede saker, faglige saker og bilaterale møter. Våren 2018 deltok direktoratet på seks ad-hoc-møter ved Unescos hovedkvarter i Paris. Formålet var å bidra direkte i overordnede diskusjoner og avgjørelser om konvensjonens globale implementering. Fra 24. juni til 24. juli deltok RA i verdensarvkomiteens 42. møte i Manama, Bahrain. I sammenheng med møtet, hadde vi ansvar for fagsakene tilknyttet kultur, som også var

avklart med KLD og DU. I tillegg til for- og etterarbeid tilknyttet komitémøtet, har Riksantikvaren bidratt med informasjon om arbeidet i verdensarvkomiteen, blant annet gjennom foredrag.

Prioritering 12 Delta i relevante deler av det internasjonale programsamarbeidet mellom KLD, IUCN og Iccrom.



Riksantikvaren har dialog med KLD om dette arbeidet. Vi hadde ikke anledning til å delta på partnernmøtet i Roma mars 2018, men vi deltar på møtet i mars 2019.

Styringsparameter	Kommentar	Trend
Rapport med vurdering for de deler av samarbeidet som Riksantikvaren deltar i.	En slik rapport foreligger ikke.	

Prioriteringer

Prioritering 13 Koordinere og ivareta faglig ansvar for oppfølging av de norske verdensarvområdene og sørge for at verdensarvpolitikken gjennomføres i tråd med prioriteringene i stortingsmeldingen.



Riksantikvaren har jevnlig oppfølging av alle åtte steder med deltakelse i syv av verdensarvrådene (observatør) og samarbeidsgrupper. I tillegg er det tett dialog med verdensarvkoordinatorerne. Tilskuddsmidler fra post 79 er fordelt etter søknader og prioriteringer fra verdensarvrådene. Kulturminner er istandsatt og tilrettelagt for besøkende, men behovet for istandsetting er langt høyere enn tilskuddsrammen. Tilskuddsmidler benyttes også til koordinatorstillingene.

Det har vært ekstra oppfølging på Vega i forbindelse med planlagte akvakulturanlegg i verdensarvområdet, og på Rjukan-Notodden i forbindelse med verdensarvmarkering og kongelig besøk. Videre har basisutstillingen blitt et langt mer arbeidskrevende prosjekt enn vi forutså. Riksantikvaren har derfor nå ansatt en person til å jobbe 50 prosent med dette. Det er fremdeles usikkerhet knyttet til når basisutstillingen kommer i havn..

Styringsparameter

Styringsparameter	Kommentar	Trend
Antall verdensarvsteder med oppdaterte forvaltningsplaner 2018 – 75%	Forvaltningsplanene for Struve, Alta, Vegaøyan og Rjukan-Notodden er oppdaterte. For Urnes,	

2020 – 100%	Bryggen og Røros og Circumferensen forventes planene ferdige i 2019.	
-------------	--	--

ICCROM

Norge ved Riksantikvaren sitter i ICCROMs styre for perioden november 2016 til november 2019. Riksantikvaren er i denne sammenhengen bindeledd mellom de nordiske og baltiske medlemslandene og ICCROM. I 2018 har vi ledet en arbeidsgruppe for en effektivisering og omorganisering av generalforsamlingen som vil bli implementert i GA2019.

Øvrige internasjonale oppgaver av relevans for måloppnåelsen

EØS-finansieringsordningene

Riksantikvarens bidrag til etablering av partnerskap mellom norsk kulturminnesektor og relevante partnere i europeiske land er betydelig gjennom den bilaterale dimensjonen i EØS-midlene. Riksantikvaren skal lede et prosjekt finansiert av EU, som skal samle inn indikatorer som skal belyse samfunnsnytte og verdiskaping (value added) i ulike EU-land. Prosjektet ventes ferdigstilt våren 2019. Erfaringene fra Riksantikvarens europeiske samarbeid om økonomi og statistikk knyttet til kulturarvens bidrag til samfunnsøkonomien så vel som fra de nordiske land har også bidratt til kunnskapsoppbygging på området. 2018 var et år da EØS-arbeidet var fokusert på konseptnotater og programavtaler. Riksantikvaren er Donor Programme Partner (DPP) i syv land (Estland, Litauen, Polen, Portugal, Romania, Slovakia og Tsjekkia). Som DPP er Riksantikvaren rådgiver i både utforming og gjennomføring av kulturarvprogram. Rollen som DPP er gitt av Utenriksdepartementet, via Klima- og miljødepartementet. I tillegg til å være DPP er Riksantikvaren også prosjektpartner i tre pre-definerte prosjekter, i Estland, Litauen og Slovakia. Riksantikvaren bidrar og/eller deltar også i bilaterale aktiviteter. Et eksempel er en aktivitet i Latvia, som gjør at kontaktene med kulturminneforvaltningen der opprettholdes. Som DPP tilrettelegger Riksantikvaren for norsk deltakelse for norsk sektor i kulturminneprosjekter under EØS-midlene. I 2018 ble det jobbet mye med å forberede informasjonstiltak for 2019, som blir et år med mange store utlysninger av prosjektmidler i mottakerlandene. Internasjonale avtaler og samarbeidsorganer (Se s. 38 for egen omtale av verdensarv)

18th International Course on Wood Conservation Technology - ICWCT 2018

Det 18. internasjonale kurset i konservering av tre ble arrangert i første halvår med ny modell for å oppnå god balanse mellom teori og praksis (nettbasert og praktisk rettet undervisning i Oslo) (4.- 29. juni). Kurset er et videreutdanningstilbud for profesjonelle innen kulturminnevern og konservering og inngår i ICCROMs kursportefølje. 18 deltakere fra 18 ulike land fullførte kurset.. ICWCT har en stor tilleggsverdi ved at deltakerne avlegger eksamen etter endt kurs (15 studiepoeng på universitetsnivå). NTNU står for den faglige kvalitetssikringen av eksamen.

EUs politikk- og regelverksutvikling

Riksantikvaren følger regelverksutviklingen i EU, gjennom samarbeidet i EHLF, en komite under EHHF (European Heritage Heads Forum) og i begge under-komiteer TF (Task Force on Economy and Statistics). RA informerer den norske forvaltningen om lovforslag eller revisjoner som kan hindre en bærekraftig kulturminneforvaltning i Norge. Riksantikvaren

deltar videre i en europeisk embedtsmannsgruppe, kort kalt «Reflection Group» (on EU policies and cultural heritage).

Internasjonale nettverk

Riksantikvaren deltar i kulturminnenettverk på nordisk, baltisk-nordisk og på europeisk nivå.

Bilateralt samarbeid med enkeltland

Georgia

Riksantikvaren avsluttet et samarbeid og gikk inn i et nytt med sin samarbeidspartner National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia (NACHPG). Prosjektet Improvement of Management of Small and Medium Sized Historic Towns and Development of Georgian Cultural Heritage Database Management System and GIS Portal ble avsluttet, med tilfredsstillende resultater. Det nye prosjektet er et delprosjekt i et større prosjekt som Kartverket har med National Agency of the Public Registry (NAPR).

Delprosjektet går ut på at NACHPG skal dele geografiske kulturminnedata med NAPR og andre georgiske institusjoner. Delprosjektet skal avsluttes i 2019.

Riksantikvarens samarbeidsprosjekt med ICOMOS Georgia, for bevaring av gamlebyen i Tbilisi kom ordentlig i gang i 2018. En bygning i gamlebyen i Tbilisi skal restaureres, og prosessen skal brukes til opplæring av lokale håndverkere. I tillegg skal manualer og retningslinjer for restaurering av historiske bygninger i Tbilisi produseres.

Russland

I 2018 videreførte Riksantikvaren prosjektet som omhandler sovjetiske soldaters fangenskap og arbeid med byggingen av jernbanen i Nordland under andre verdenskrig. Dette er et samarbeid mellom Likhatsjev-instituttet i Moskva på russisk side og Riksantikvaren og Nordland fylkeskommune og Narviksenteret på norsk side.

Kunnskap, Forskning og utvikling

Riksantikvarens arbeid i 2018 for å fremme og videreformidle relevant forskning

I tildelingsbrevet for 2018 er følgende prioritering fastsatt:

Prioritering 14 Riksantikvaren skal arbeide for at forskning og forskningsresultater på kulturminnefeltet kommer forvaltningen til gode.

Riksantikvaren skal sørge for at forskningsbasert kunnskap kommer kulturminneforvaltningen som helhet til gode, og at FoU-aktivitet slik kan brukes i forvaltningens kompetansearbeid. Riksantikvaren skal også basere sin virksomhet på nyeste forskningsresultater innenfor aktuelle fagområder. Der direktoratet ser kunnskapshull på vårt felt, kan vi aktivt arbeide for å fremme forskning og utvikling på gitte områder.

Forsknings- og utviklingsmidler

Riksantikvaren hadde i 2018 et budsjett på 1,2 mill. kroner til fordeling på forskning- og utviklingsprosjekter samt relevante arrangementer.

Riksantikvaren har i 2018 gitt midler til tre FoU-prosjekter som ligger innenfor rammen av prioriterte forskningsbehov for perioden 2016-2020; *Evaluering av Opplandsmodellen, Bevaring og istandsetting av Straumen sentrum og Bevaring av «Sjøgato» i Mosjøen i et økosystemperspektiv*. De omhandler hhv. bygningsvern, forvaltning av bygningsarven, kulturminners betydning for bosteders attraktivitet og betydningen restaurering har i økosystemsammenheng. Rapportene fra prosjektene skal formidles via direktoratets nettsider.

Det er også gitt arrangementsstøtte til flere seminarer og konferanser med tema som ligger innenfor rammen av kunnskapsbehovet.

Samfunnsnytte

Riksantikvaren er opptatt av å synliggjøre og dokumentere kulturarvens samfunnsnytte. Vi gjør dette både knyttet til konkrete prosjekter og tema, men ser også etter endringer og trender over tid. I løpet av 2017 har Riksantikvaren fått gjennomført utredninger med sikte på å bygge opp statistikk og lange tidsserier som følger utviklingen i utvalgte kulturmiljøer. Vi er særlig opptatt av å få dokumentert utviklingen i samfunnsnytte i de aktuelle miljøene, i sammenheng med bevaringstilstand. Juni 2018 ble det avklart at det ikke kan startes et slikt program som en del av MOV. Riksantikvaren avventer arbeidet i påvente av nye nasjonale mål.

Riksantikvaren publiserer resultater fra forskningsprosjektene som direktoratet har finansiert på sin nettside. I vår FoU-strategi er også oppgaven innarbeidet. Annenhver måned publiseres også oversikt over ny faglitteratur tilgjengelig hos Riksantikvarens bibliotek.

I tildelingsbrevet for 2018 er to ytterligere prioriteringer fastsatt på området, og oppfølgingen av disse anses som god:

- **Prioritering 15 I samarbeid med Miljødirektoratet sammenstille nasjonal måloppnåelse for alle nasjonale miljømål, basert på indikatorer, skal foreligge i Miljøstatus.**

Første del av prosjektet er levert KLD 1. juli 2018., og ny løsning med oppdaterte data og vurdering av datakvalitet, indikatorer og måloppnåelse ble lansert i oktober. Riksantikvaren deltar i det videre arbeidet med utvikling av nasjonale mål og indikatorer gjennom deltakelse i Indikatorteamet, som koordineres av Miljødirektoratet.

- **Prioritering 16 Ta i bruk nye rutiner for Strategiske institutt satsinger (SIS-ordningen)**

Riksantikvaren har i 2018 vært i dialog med NIKU i forbindelse med utarbeidelse av ny SiS for middelalderarkeologi i henhold til de nye rutineene for ordningen.

Øvrig

Horizon 2020

Riksantikvaren har deltatt som rådgiver ved utarbeidelse av ESPONs delrapport *Targeted Analyze – The material Cultural Heritage as a Strategic Territorial Development Resource: Mapping*

Impacts Through a Set of Common European Socio-economic Indicators. Rapporten ble publisert august 2018.

Riksantikvaren vil delta i et prosjekt-consortium for Horizon2020 utlyst som SC5-21-2016-2017 *Rural cultural heritage as a driver for sustainable growth*. Direktoratet vil da delta som partner. Vi har også signalisert en interesse for kontakt med et consortium som planlegger å søke på finansiering av utlysning SC5-22-2017: *Innovative financing, business and governance models for adaptive re-use of cultural heritage*, og ser mulighet for også å delta som partner i dette.

Se ellers overordnet prioritering 11 om Kunnskapsutvikling på klimaområdet.

Tverrdepartementalt oppdrag

Jf. Oppdrag i Tildelingsbrevet om *Det europeiske kulturarvåret 2018: Gjennomføre markeringen av året i samarbeid med Norsk Kulturråd, Nasjonalbiblioteket, Arkivverket og Norges Kulturvernforbund* besluttet EU å gjennomføre et europeisk kulturarvår i 2018.

I 2018 markerte vi i Norge, sammen med resten av Europa, Det europeiske kulturarvåret. På oppdrag fra Kulturdepartementet og Klima- og miljødepartementet samarbeidet Arkivverket, Riksantikvaren, Nasjonalbiblioteket, Kulturrådet og Norsk kulturvernforbund om å markere Det europeiske kulturarvåret. Med slagordet "Typisk norsk - ikke bare norsk", ble kulturpåvirkning og europeiske impulser er tema for de norske markeringene. Satsingen ble gjennomført i forlengelsen av etatenes egen formidlingsstrategi. Gjennom utstillinger, debatter og arrangementer ble det vektlagt at kulturarv i Norge er resultatet av gjensidige og kontinuerlige påvirkninger, kunnskap og impulser fra andre kulturer. Særlig gledelig var det at så mange av Norsk kulturvernforbunds medlemmer arbeidet med tematikken «Typisk norsk – ikke bare norsk» i forbindelse med kulturminnedagene 2018.

En rekke arrangementer har vært gjennomført som et samarbeid mellom etatene. En felles plakattstilling om Det europeiske kulturarvåret ble bestilt av over 550 biblioteker, skoler og museer i hele landet.

Prosjektet har også fått god pressedeckning, med 224 ulike presseklipp som spesifikt omtalte Det europeiske kulturarvåret. I tillegg ble det opprettet egne sider for Det europeiske kulturarvåret på Facebook og Instagram.

Prosjektet la også opp til at andre institusjoner kunne gjennomføre egne tiltak. Logoen for Kulturarvåret ble i løpet av 2018 delt ut til 59 prosjekter og organisasjoner, som laget ulike arrangementer for å formidle kulturarv i et internasjonalt perspektiv.

Samarbeidet mellom Arkivverket, Nasjonalbiblioteket, Riksantikvaren, Kulturrådet og Norsk Kulturvernforbund har gjennom hele prosjektet vært berikende og godt. Samarbeidet har også ført til at våre institusjoner nå har et enda tettere samarbeid enn tidligere. Vi forvalter ulike deler av kulturarven, og vi kan med fordel fortsette samarbeidet om å formidle vår felles kulturarv.

3.2 Ressursbruk 2018

Nedenfor presenteres informasjon om Riksantikvarens ressursramme og ressursbruk i 2018

herunder kommentarer til nøkkeltallene som ble presentert i del II.

	2016	2017	2018
Antall Årsverk	159	139	140
Samlet tildeling post 01-99	666 920 000	745 900 000	768 264 000
Utnyttelsesgrad post 01-29	99 %	88 %	90 %
Driftsutgifter	213 679 116	216 500 596	220 875 969
Lønnsandel av driftsutgifter	48,9 %	49,0 %	55,9 %
Lønnsutgifter pr årsverk	656 660	762 521	881 773

Tabell 17. Oversikt over nøkkeltall 2016 – 2018

Nøkkeltallene gir et sammenligningsgrunnlag. Lønnsandelen av driftsutgifter og lønnsutgifter per årsverk for 2016 og 2017 ble imidlertid feil beregnet. Dette har vi rettet opp i 2018.

Antall årsverk

Tallene på årsverk i 2016 er ikke sammenlignbare med tall på årsverk i 2017 og 2018. For 2017 og 2018 gjelder DFØs beregning av årsverk, dvs. fratrukk for fravær utover en dag. Nå reduseres årsverksberegningen for alt annet fravær utover 1 dag (unntatt ferieuttak eller avspasering av fleksitid og reisetid). Se også forklaring under omtale av nøkkeltallene i kap. 1.

Nøkkeltall	2016	2017	2018
Antall årsverk	159	139	140

Samlet tildeling

Samlet tildeling gikk opp med 3,0 prosent fra 2017, og utgjorde kr 768 264 000.

Nøkkeltall	2016	2017	2018
Samlet tildeling post 01-99	666 920 000	745 900 000	768 264 000

Samlet tildeling		
Post 01	Driftsutgifter	154 746 000
Post 21	Spesielle driftsutgifter	41 142 000
Post 22	Bevaringsprogrammer	51 936 000
Post 50	Samisk kulturminnearbeid	3 516 000
Post 60	Kulturminnearbeid i kommunene	13 616 000
Post 70	Automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner	53 802 000
Post 71	Fredete kulturminner i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap	161 039 000
Post 72	Tekniske og industrielle kulturminner	63 451 000
Post 73	Bygninger og anlegg fra middelalder og brannsikring	69 288 000
Post 74	Fartøyvern	62 181 000
Post 75	Fartøyvernssentrene	15 976 000
Post 77	Verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	11 434 000
Post 79	Verdensarven	71 920 000

Tabell 18: Oversikt over samlet tildeling i 2018 per post. Kr.

Riksantikvaren henviser til *Ledelseskommentaren i del VI. Årsregnskapet* for nærmere forklaringer og vurderinger av vesentlige forhold ved Riksantikvarens årsregnskap.

Driftsutgifter

Driftsutgifter var kr 220 875 969 i 2018, og gikk opp med 2,0 prosent fra 2017. Lønnsandelen utgjorde 55,9 prosent av dette, og gikk opp med 6,9 prosent fra 2017¹⁰. De totale driftsutgifter, som lønnsandel på 55,9 prosent i tabellen er regnet ut fra, er summen av flere poster. Totale driftsutgifter basert utelukkende på post 01 utgjør 77 prosent.

Nøkkeltall	2016	2017	2018
Driftsutgifter	213 679 116	216 500 596	220 875 969
Lønnsandel av driftsutgifter	48,9 %	49,0 %	55,9 %

Utnyttelsesgrad driftspostene

Nøkkeltall	2016	2017	2017
Utnyttelsesgrad post 01-29	99 %	88 %	90 %

Riksantikvarens utnyttelsesgrad drift (post 01 – 29) ble 90 prosent i 2018. Økningen i utnyttelsesgraden i 2018 var 2,0 prosent fra 2017.

¹⁰ Årsaken til den store økningen er feilberegning i 2016 og 2017.

Lønnsutgifter per årsverk

Lønnsutgifter per årsverk i 2018 var på kr 881 773,-, som var en økning på 13,5 prosent fra 2017. Det har vært feil beregning av lønnsutgifter per årsverk i 2016 og 2017.

Nøkkeltall	2016	2017	2018
Lønnsutgifter pr årsverk	656 660	762 521	881 773

Viser til informasjon om feil beregning av lønnsandel av driftsutgifter og lønnsutgifter per årsverk for 2016 og 2017 i kapittel 1. Dette har vi rettet opp i 2018.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

Riksantikvaren har jobbet målrettet for å bli en enda mer veldrevet og effektiv organisasjon i lys av fokuset i offentlig sektor de siste årene på effektivisering og digitalisering, samt kutt i budsjettene. Vi har satt i gang flere tiltak hvorav et av de største er Riksantikvarens organisasjonsutviklingsprosjekt som har som mål å legge til rette for en organisasjonsstruktur tilpasset fremtidens ansvar og oppgaver. Grunnlag for ny organisasjonsstruktur ble lagt i 2018, men endelig organisasjonsmodell måtte avvente ny riksantikvar og vil bli besluttet i første kvartal 2019. Et annet viktig tiltak er prosjektet Kulturminneforvaltningen 2020. Prosjektet skal blant annet sørge for at ansvarsdelingen mellom de ulike aktørene innenfor kulturminneforvaltningen er forstått og implementert, og at vi alle jobber etter samme prosesser for tilskuddsforvaltning – operasjonalisert i et felles søknad- og saksbehandlingssystem *Digisak*.

Vi har fått på plass en ny HR-strategi og en digitaliseringsstrategi som sammen vil gi et grunnlag for endringsarbeidet videre med å utvikle våre medarbeidere, effektivisere våre prosesser og gi bedre digitale tjenester til våre brukere. Vi benytter digitale fellestjenester der det er tilgjengelig og hensiktsmessig og bruker DFØ sine tjenester blant annet på lønn, reise, regnskap og konkurransegjennomføring.

Det har fortsatt vært fokus på reduksjon av lønnsutgifter og nødvendig omstilling i organisasjonen i 2018. Organisasjonsutviklingsprosjektet (OU 2018) skal gjennomgå nåværende organisasjonsmodell i Riksantikvaren med bakgrunn i endret oppgaveportefølje og endret rolle fra 2020. Vi vurderer hvordan virksomheten best kan settes i stand til å møte de nye oppgavene og rollene direktoratet skal ha fra 2020 og framover.

Opplegg for styring og kontroll

Vi ønsker en best mulig styringsdialog gjennom effektiv og kvalitetssikret informasjonsutveksling mellom Riksantikvaren og Klima- og miljødepartementet (KLD) / øvrige departementer og etater. Våre to kontaktpunkter (Single Point Of Contact) inngår i et oversiktlig system for henvendelser, bestillinger og oppdrag.

Styringsdialogen ivaretas ellers godt gjennom rapportering, kontakt- og halvårsmøter med KLD, samt åpne kanaler for løpende rapporteringer og dialog på områder som krever informasjonsutveksling begge veier.

Riksantikvaren har et ledelsessystem for sikkerhet som oppdateres årlig. Vi ble sertifisert juni 2018, og informasjonssikkerhetssystemet vårt er nå basert på ISO 27001. Sertifikatet gjelder for ett år og godkjennes årlig etter nye revisjoner.

Riksantikvarens arbeid for god virksomhetsstyring ble utviklet videre i 2018 gjennom utforming av handlingsplan tilknyttet strategien 2017 – 2021. Handlingsplanen følges opp med en tilknyttet årsplan som utarbeides for hvert enkelt år strategien omfatter. Framover vil vi ha fokus på revisjon av strategien for å gjøre ytterligere forbedringer.

Miljødirektoratet skal overta IKT-driftsansvaret for Riksantikvaren fra januar 2019 (i tillegg til Norsk Polarinstitutt). I denne sammenheng pågår prosesser for å gjøre overgangen optimal.

Prosjektet Kulturminneforvaltning 2020

I oppfølging av Stortingsmelding 22 (2015-2016) «*Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver*» skal oppgaver overføres til de nye regionene, og Riksantikvaren har foreslått nødvendige lov- og forskriftsendringer knyttet til overføring av oppgaver innen kulturminneforvaltningen. Riksantikvaren har etablert prosjektet Kulturminneforvaltning 2020 (KF2020) for å forberede og gjennomføre overføringen av oppgaver. KF2020 skal også utvikle og implementere digitale tjenester for søknad og saksbehandling i kulturminneforvaltningen, i oppfølging av Digitaliseringsrundskrivet og Stortingsmelding 27 (2015-2016) «*Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet*».

KF2020 arbeider med å utarbeide kulturminnefaglig og juridisk veiledningsmateriell, planlegge og gjennomføre opplæring, og utvikle de digitale tjenestene for søknad og saksbehandling (Digisak). Fylkeskommunene er involvert i prosjektet gjennom å ha to representanter i styringsgruppen og seks representanter i referansegruppen, i tillegg til å være representert i ulike forum som jobber med å utarbeide nye arbeidsprosesser, samt brukertesting av veiledere/Digisak.

Risikostyring

Riksantikvaren har benyttet et bearbeidet risikovurderingsverktøy som er utarbeidet av Direktoratet for økonomistyring (DFØ). Verktøyet er fylt ut i seksjonene, og hver avdeling har meldt inn ett område der det er høyest risiko til den overordnede risikoanalysen.

Riksantikvarens overordnede risikostyringsrapport gir en skriftlig vurdering av de risikoer som i vesentlig grad kan påvirke Riksantikvarens måloppnåelse på utvalgte områder, samt tilhørende risikoreduserende tiltak, som et resultat av avdelingsvise risikovurderinger gjort ved hjelp av verktøyet.

Følgende områder er prioritert i overordnet risikoanalyse ved Riksantikvaren for 2018/2019:

- Fylkeskommunens fredningssaker
- Basisutstilling pilot for de verdensarvstedene, skal ferdigstilles 2020
- Samling av IKT-drift (oppfølging av gjenværende punkt i tillegg til tildelingsbrev for 2017)
- Innen 2020 skal 90 % av kommunene ha kulturminneplan.

Evalueringer og tilsyn

Riksantikvaren ved seksjon for fartøy og tekniske kulturminner har evaluert fartøyvernsentrene (overlevert KLD 14 august 2018).

I 2018 har Riksantikvaren gjennomført fire tilsyn i fylkene på deres bruk av tilskudd over post 71.

Riksantikvarens avvikssystem

Avvikssystem innen HR

Informasjon om avviksmelding beskrives i Riksantikvarens HMS-håndbok og i vår sikkerhetsinstruks. Som fast rutine skal alle nyansatte hos Riksantikvaren bekrefte gjennomlesing av sikkerhetsinstruks gjennom signering. Som en del av oppfølgingen av sikkerhetsarbeidet i 2018 har alle andre ansatte også bekrefte at den gjeldende sikkerhetsinstruks er lest.

Riksantikvaren oppfordrer alle ansatte til å rapportere feil, mangler, uønskede hendelser, ulykker, skader og å gi forbedringsforslag. Dette gir Riksantikvaren mulighet til fortløpende oppfølging av HMS-arbeidet og sikkerhetsarbeidet. Melding og rapportering om avvik er en del av Riksantikvarens kontinuerlige forbedringsarbeid. Meldte avvik behandles fortløpende og følges opp som en del av internkontroll-systemet hos Riksantikvaren.

Styring og administrasjon

Lederutvikling

I 2018 ble det gjennomført månedlige lederfora for alle ledere hos Riksantikvaren, hvor tema er knyttet til relevante planlagte aktiviteter blant annet i OU 2018, herunder omstilling, medarbeidersamtaler, endringsledelse, medarbeidermåling osv. Hver seksjonssjef har i tillegg hatt mulighet for individuelle samtaler med veileder med egenvalgte temaer.

Sykefravær og arbeidsmiljø

Sykefraværet for 2018 var på 4,4 prosent det samme som for 2017. Sykefraværet hos Riksantikvaren har over tid vært lavt og stabilt. I IA-avtalen for perioden 2014 - 2018 er mål for sykefravær satt til under 5,5 %. Med et sykefravær på 4,4 % ligger vi 1,1 prosentpoeng under målet.

Medarbeidermåling

Medarbeidermåling ble innført som et systematisk HMS-tiltak hos Riksantikvaren i 2012. I 2018 benyttet vi oss av Difi sin medarbeidermåling Avant. Avant er et verktøy for medarbeiderundersøkelser i statlige virksomheter, som blant annet gir oss et sammenligningsgrunnlag med andre statlige virksomheter.

Svarprosenten var på 85 prosent. Som ved HKI-målingen følges resultatene av Avant-målingen opp i hver seksjon/avdelingsledergruppe med tiltaksmøte og -plan.

Oppdrag 2018

Status på gjennomføring av oppdrag fra departementet.

Oppdragsliste 2018 for Kulturminner og kulturmiljø

Oppdragsliste 2018 (Tildelingsbrev 2017 s. 5)

Oppdrag - dokumenter som skal oversendes Klima- og miljødepartementet	Tidsfrist
<p>Samarbeid om implementering av modell for beregning av private og offentliges kostnader knyttet til nye kulturmiljøfredninger og verneområder</p> <p><i>Dette er gjennomført for Skudeneshavn og Levanger, og oppdrag er bestilt for Henningsvær.</i></p>	Fortløpende 1. halvår
<p>Det europeiske kulturarvåret 2018: Gjennomføre markeringen av året i samarbeid med Norsk Kulturråd, Nasjonalbiblioteket, Arkivverket og Norges Kulturvernforbund</p> <p><i>Se prioritering 6.</i></p>	Fortløpende i 2018
<p>Følge opp nyorienteringen av miljøovervåkningsprogrammene i samarbeid med KLD</p> <p><i>Pågår. Det er avsatt ressurser til de to nye programmene som er startet opp. Se utdypning i foreløpig årsrapport 2018.</i></p>	Fortløpende i 2018
<p>Delta i arbeidsgruppe med Statsbygg og Rørosmuseet om prioriteringer av istandsettingstiltak for gjennomføringen av løsninger ved oppfyllelse av myndighetskrav</p> <p><i>Statsbygg har overtatt forvaltningsansvar fra 1.07.2018 og Riksantikvaren samarbeider løpende med dem.</i></p>	Fortløpende i 2018
<p>Riksantikvaren og Miljødirektoratet skal utarbeide forslag til kriterier for landskap av nasjonal verdi innenfor rammen av hhv kulturminneloven og naturmangfoldloven.</p>	<p>1.september</p> <p><i>Arbeidet er igangsatt, men forsinket. Ny frist avtalt til 1. mai 2019.</i></p>
<p>Følge opp Stortingets anmodning om økning i antall områder til ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) i samarbeid med Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet (frist 1. juni). Forslag til plan for nye utvalgte kulturlandskap i perioden 2018-2020, inkludert en tidsplan, skal være klar og forelegges departementene innen 01.06.18. Levere utkast til forskrift for</p>	1.juni/ 1. oktober

<p>overføring av UKL-oppgaver fra fylkesmannen til kommunene som et ledd i kommunereformen (frist 1. oktober). Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet har også fått oppdrag om dette i sine tildelingsbrev.</p> <p><i>Stortingets anmodning om økning i antall områder til ordningen Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) i samarbeid med Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet er fulgt opp (se utfyllende omtale i eget avsnitt s.16)</i></p> <p><i>Forslag til plan for nye utvalgte kulturlandskap i perioden 2018-2020, ble oversendt KLD og LMD i januar. Årsrapport og budsjettfordeling for 2019 ble ferdigstilt i mars. I juni ble lanseringen av nye områder markert i Sørkedalen med de to statsrådene til stede. I august ble det arrangert nettverkssamling i Bodø og Sørfold i Nordland for alle involverte aktører i satsingen. Over 200 deltok, inkludert grunneiere, forvaltning fra alle nivåer, de tre direktoratsdirektørene og de to statsrådene.</i></p> <p><i>I november 2018 ble utredning om overføring av oppgaver fra fylkesmannen til kommunene i 2020 og forslag til endring av forskrift om tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap og to verdensarvområder oversendt departementene.</i></p>	
<p>Utforme en plan for effektiv bruk av nye data som er tilgjengelig gjennom Copernicus</p> <p><i>Riksantikvaren leverte rapport til KLD på dette arbeidet den 15. november. Der redegjorde vi for hvordan vi jobber med å teste ut ny teknologi i miljøovervåking av kulturminner og kulturmiljøer og landskap. På oppdrag fra Riksantikvaren har NIBIO sammen med NIKU utarbeidet en prosjektskisse for et utviklingsprosjekt for overvåking av kulturhistoriske landskap med bruk av satellittdata. Et prosjekt i regi av NTNU om bruk av satellittdata for overvåking av fonner som kan inneholde funn vurderes, det samme gjelder bruk av denne type teknologi for overvåking på Svalbard. Riksantikvaren har inngått samarbeidskontrakt med Norsk Romsenter om disse prosjektene.</i></p>	<p>1.oktober Utsatt frist til 15. november</p>
<p>Fremme konkrete forslag til tiltak i Handlingsplan for friluftsliv.</p> <p><i>Riksantikvaren har gitt innspill til utarbeiding av handlingsplan for friluftsliv og samarbeider med både frivillighet og forvaltning om oppfølging av planen.</i></p>	<p>31. desember</p>

<p>Riksantikvaren har vært delaktig på flere områder:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fire «nye» Historiske vandreruter er åpnet - Riksantikvaren er representert i ressursgruppe for Nasjonale turiststier for å vurdere kulturminnekoaliteter i krediterte ruter - Bidrar i arbeidsgruppe for Friluftslivets ferdselsårer - Bidratt til revisjon av Merkehåndboka - bidratt til revisjon av håndboka til Miljødirektoratet; Naturvennlig tilrettelegging av stier og ferdselsårer - Støtter Miljødirektoratet i vektlegging av friluftaktiviteter i nærmiljøet og i byene. 	
<p>Bistå KLD og de øvrige involverte departementene i gjennomføringen av det nordiske formannskapsprosjektet "Attraktive byer".</p> <p>Riksantikvaren deltok på prosjektets konferanse i Ystad høsten 2018, og vil ha videre dialog med KLD om vår rolle og oppgave i dette arbeidet.</p>	<p>Oppgaven og tidsfrister konkretiseres gjennom bestilling fra KLD</p>

Oppdragsliste 2018 for Polarområdene

Oppdrag - dokumenter som skal oversendes Klima- og miljødepartementet	Frist
<p>Gi innspill til KLD ved revidering av veileder i arealplanlegging på Svalbard</p> <p>Innspill levert .</p>	<p>1.feb.</p>

Oppdragsliste 2018 for Internasjonale oppgaver

Oppdragsliste 2018 - Internasjonale oppgaver	Frist
<p>Sikre videreføring (av fase 1 og 2) og ferdigstillelse av arbeidet med utviklingen av basisutstilling for verdensarvsentrene i samarbeid med Norges Verdensarv slik at utstillingen blir klar for de første verdensarvsentrene.</p> <p><i>I prosess. Ble mer krevende enn først forventet. Vi har startet jobben med å få oversikt over størrelse på prosjektet, totalbudsjett og hvilke større valg som gjenstår å ta mht. basisutstillingen. Vi har ansatt en person i 50 prosent stilling / engasjement til å jobbe med basisutstillingen. Det er fortsatt betydelig usikkerhet knyttet til prosjektet.</i></p>	<p>Fortløpende gjennom året</p>
<p>Utarbeide utkast til veiledningsmateriell om KU i saker som berører verdensarvområder i samarbeid med Miljødirektoratet samt oversette veiledningene fra ICOMOS og IUCN</p>	<p>1. april</p>

<p><i>Oversettelse av veilederne fra ICOMOS og IUCN - et samarbeid mellom Riksantikvaren og Miljødirektoratet - er ferdig.</i></p> <p><i>Veiledningsmaterialet om KU i verdensarvområder blir en del av en større veiledning om plansaker som ferdigstilles senere.</i></p>	
<p>På bakgrunn av departementets kartlegging av den lokale organiseringen av verdensarven, fremme forslag til hvordan arbeidet best kan organiseres og eventuelle endringer i dagens ordning.</p> <p><i>Etter avtale med KLD er det ikke levert et samlet forslag til organisering mv. Men Riksantikvaren har oppfylt målsetningene i St.meld. 35. Samtlige norske verdensarvsteder har per 2018 etablerte koordinatorstillinger, samarbeids-/verdensarvråd og det er utarbeidet en rollebeskrivelse for koordinatorene. Tilskuddsforvaltningen legges om til FRIP-modell (rammefordeling) så langt det passer.</i></p> <p><i>Vi anbefaler å høste mer erfaringer med nåværende organisering før endringer vurderes. Nærmere dialog om status og videre framdriftsplan skal innledes.</i></p>	<p>1. mai KLD ga utsatt frist til 1. november</p>
<p>Følge opp det igangsatte arbeidet med å revidere tentativ liste i tråd med den skisserte løsningen om "enkelt oppryddingsarbeid" i tråd med beskrivelsen i oppdragsbrev fra 18.05.2017 inkl. avklare spørsmålet om eventuell oppføring av Varanger Siida – et arktisk kulturlandskap/Verdensarv Ceavccageadgi/Mortensnes</p> <p><i>I prosess. Vi fikk ikke ekspertbefaring til Varjat Siida / Dovre i 2018. Vi håper på å få dette i 2019. Vi har levert KLD et forslag til oppfølging av vikingarven. Tentativ liste revideres etter at ekspertbefaring er gjennomført og faglige avklaringer av mulig funn av vikingskip på gården Gjellestad i Halden er gjort.</i></p>	<p>1. november</p>

Oppdragsliste 2018 for Sikkerhet og kontroll

Oppdragsliste 2018 – Sikkerhet og kontroll	Frist
<p>Følg opp gjenværende punkt i tillegg til Tildelingsbrev 2017 om samling av IKT-drift</p> <p><i>Dette ble ivaretatt 1.1.2019 ved avslutning av prosjektet for felles IKT-drift i miljøforvaltningen</i></p>	<p>Fortløpende</p>
<p>Send inn rapport fra eksterne revisjon av informasjonssikkerhetssystemet i virksomheten sammen med plan for lukking av ev. avvik</p> <p><i>Riksantikvaren ble sertifisert 27. juni 2018 etter ISO27001. Kontrakt med Nemko ble skrevet under 23. mai, og varer til 2021. Rapport ble levert. Ny sertifiseringsrevisjon skal foretas i første halvår 2018.</i></p>	<p>Så snart den foreligger</p>
<p>Rapporter på status med sertifisering av styringssystemet for informasjonssikkerhet etter ISO 27001</p> <p><i>Vi ble sertifisert på ISO27001 den 27.06. Rapport er sendt KLD.</i></p>	<p>Så snart den foreligger</p>
<p>Gjennomføre og sende inn rapport fra internrevisjon av informasjonssikkerhetssystemet i virksomheten</p>	<p>Innen 3. kvartal 2018</p>
<p><i>Samarbeidet i miljøfamilien for å gjennomføre de obligatoriske internrevisjonene som standarden krever er ivaretatt gjennom opprettelse av revisjonsnettverk i starten av 2019. I 2018 kjøpte vi internrevisjon eksternt, som en engangsanskaffelse. Vi avventer tilbud</i></p>	

<p><i>fra DNV-GL og KIWA pr. d.d. Internrevisjonen vil være ferdig rundt årsskiftet.</i></p>	
<p>Rapportere om potensialet for utvikling av eventuelle tjenestekjeder for de tjenestene/prosessene som leveres av virksomheten. Det skal også utarbeides planer/strategier for utvikling av tjenestene jf. Digitaliseringsrundskrivet H-7/17</p> <p><i>Riksantikvaren rapporterte på dette i 2017. Dette operasjonaliseres i prosjektet Kulturminneforvaltningen 2020 ved å digitalisere prosesser fra bruker gjennom regionforvaltningen til Riksantikvaren. Merk at regionene får et større ansvar fra 1.1.2020.</i></p>	<p>Innen 3. kvartal 2018</p>
<p>Rapportere på fremdriften i arbeidet med å etablere felles IKT-drift i miljøforvaltningen jf. tillegg til tildelingsbrev for 2017</p> <p><i>Felles IKT-drift i miljøforvaltningen har blitt etablert etter plan og var i drift fra 1/1 2019.</i></p>	<p>Halvårs- og årsrapport</p>
<p>Gjøre rede for iverksatte og planlagte effektiviseringstiltak jf. Digitaliseringsrundskrivet H-7/17 om Digitalt førstevalg</p> <p><i>Riksantikvaren jobber for at brukerne av kulturminneforvaltningen skal kunne kommunisere digitalt og sømløst med kulturminneforvaltningen. Vi arbeider kontinuerlig med å legge til rette for gode og informative tjenester som forteller hvor kulturminnene er, hva de er, status på dem og hvorfor de tas vare på. I samarbeid med fylkeskommunene utarbeides det nå digitale tjenester for tilskuddssøknader hvor søkere kan søke om tilskudd digitalt og få informasjon og tilbakemeldinger digitalt. Dette muliggjør også en digital saksbehandling av kulturminneforvaltningen. I tillegg jobber vi konkret med å videreutvikle våre publikumstjenester for å gjøre disse mer brukerorienterte og brukeroennlige.</i></p>	<p>Årsrapport</p>
<p>Påse at det er utarbeidet plan for ansatte- og pårørendehåndtering og kontinuitetsplan for å sikre at viktig virksomhet kan holdes i gang, bl.a. for IKT-systemer.</p> <p><i>Riksantikvaren har utarbeidet rutine for ansatte- og pårørendehåndtering ved krise hos RA, som ligger tilgjengelig for ledelsen og kriseledelsen hos RA. Planen var en del av ledelsens gjennomgang av sikkerhetsområdet våren 2018. Kontinuitetsplanen blir en del av arbeidet med sikkerhet.</i></p>	<p>Årsrapport</p>
<p>Påse at det er etablert styringssystem for forebyggende sikkerhetstjeneste.</p> <p><i>Det er etablert et forum for sikkerhet som omfatter hele sikkerhetsområdet i Riksantikvaren. Forebyggende sikkerhetstjeneste er en del av dette. Roller og ansvar innenfor sikkerhetsområdet er plassert.</i></p>	<p>Årsrapport</p>
<p>Rapporter på status i arbeidet med oppfølging av NSMs grunnprinsipper for IKT-sikkerhet jf. brev fra JD 21.11.17</p> <p><i>Riksantikvaren har innført et styringssystem for informasjonssikkerhet som blant annet sikrer analyse og evaluering av våre IKT-systemer og sikkerheten knyttet til disse. IKT-sikkerheten har også blitt gjennomgått som en del av prosjektet for innføring av felles driftsleverandør for Norsk Polarinstitutt, Miljødirektoratet og Riksantikvaren, blant annet</i></p>	<p>Årsrapport</p>

<i>gjennom en sikkerhetstest gjennomført av en ekstern leverandør, hvor tiltak har blitt identifisert og gjennomført.</i>	
---	--

V. Vurdering av framtidsutsikter

Kulturminnevernet seiler i medvind

Stadig flere er opptatt av å ta med seg fortiden inn i fremtiden. Bevaring og vern av kulturminner er en ressurs i byutvikling, for turisme, bidrar til verdiskaping og skaper tilhørighet og gode omgivelser. Kulturminnevern er en del av den sirkulære økonomien, og gjenbruk og transformasjon er et viktig satsingsfelt hos Riksantikvaren. Eksisterende bygninger er en ressurs og at bevaring og transformasjon bidrar til lavere CO2-utslipp. Dessuten er gjenbruk og bevaring god klima- og miljøpolitikk. Det er altså mange gode grunner for å påstå at kulturminnevernet seiler i medvind.

Regionreformen gir muligheter

Regionreformen står for døren. Gjennom flere år har Riksantikvaren forberedt oppgaveoverføringen som skal skje i 2020. Det blir en spennende overgang, men Riksantikvaren har lagt et godt grunnlag gjennom godt samarbeid med fylkeskommunene og prosjektet Kulturminneforvaltning 2020. Ja, så godt at prosjektet har blitt trukket fram som et forbildeprosjekt av Kommunenes sentralforbund.

Fra 2020 skal fylkeskommunene overta ansvaret for mange fredete bygninger og anlegg i statlig eie, oppfølgingen av en rekke bevaringsprogram og oppgaver på arkeologifeltet. For å nevne noe. Riksantikvaren skal fortsatt forvalte noen kulturminner, blant annet stavkirkene. Vi skal naturligvis også ha fredningsmyndigheten og innsigelsesmyndigheten. Når oppgaver flyttes til regionene vil også kommunenes rolle bli viktigere. Satsingen Kulturminner i kommunen nærmer seg målet, nå er de aller fleste kommuner enten ferdige med- eller i gang med å lage kommunale kulturminneplaner. Riksantikvarens kommunestrategi foreligger, og her ligger det interessante oppfølgingspunkter for å styrke kommunenes rolle de kommende årene.

Målet er at Norge får et enda sterkere kulturminnevern. Med regionene vil kulturarven kunne bli et satsingsfelt og være en premiss i samfunnsplanleggingen. Det er bra for kulturminnene at vi blir flere som ser nytten og verdien av et sterkt kulturminnevern, lokalt, regionalt og for hele landet. Riksantikvaren vil bygge et sterkt kulturminnelag.

Riksantikvaren legger grunnlaget for fremtidsrettet kulturminnepolitikk

Når oppgaver nå flyttes til regionene skal Riksantikvaren endres og bli et tydeligere direktorat. I dette ligger det at vi skal ha myndighetsutøvelse, regelverksutvikling, ha overordnet ansvar for tilskuddsforvaltning, utarbeide faglige strategier og ha nasjonalt overblikk på kulturminnefeltet. Det blir spennende å utvikle kompetansen vår, slik at vi kan legge et godt grunnlag for en fremtidsrettet kulturminnepolitikk.

Kulturminner lønner seg

Vi har flere undersøkelser på gang som skal måle samfunnsøkonomiske faktorer innen kulturminneforvaltningen. Konkret vil vi også undersøke hvordan bruk og gjenbruk av bygningsarven kan spare klimaet for CO2-utslipp. Byggebransjen må legge

utslippskostnadene ved riving og livsløps vurderinger på nye bygg inn i klimaregnskapene, slik at man kan gjøre sammenlignbare vurderinger av nybygg versus bruk av eksisterende bygg.

Nytenking om bevaring av bygninger

Undersøkelser viser at tapet av bygninger i landbruket er høyt. Nytt er at tallet på sjøhus og naust er enda høyere. Dette er bekymringsfullt. Disse bygningene er en viktig del av kulturlandskapet, både i innlandet og på kysten. Det må være et mål at flest mulig av disse bygningene kan gjenbrukes eller få ny bruk. Her er det det flere forhold som står i veien, blant annet lovverk som er på kollisjonskurs. Riksantikvaren vil jobbe for at det skal være enkelt å ta i bruk eksisterende bygninger av ulikt slag. Kulturminneforvaltningen skal være løsningsorientert og bidra med forslag slik at dette kan la seg gjøre. Vi må også være beredt på å tenke nytt for å bidra til løsninger. Dette er en spennende oppgave, men stiller krav til kompetanse og kreativitet i regionalforvaltningen.

Teknologi skaper interesse

Ny teknologi kommer for fullt i kulturminneforvaltningen. Digitalisering skal gjøre søknads- og saksbehandleroppgavene og rapportering enklere. Dette er bra for eiere og det er bra for forvaltningen, som vil kunne jobbe mer effektivt. Kulturminneplaner og gode registre skal gi godt grunnlag for at kommuner og fylkeskommunene kan ta vare på og utvikle kulturminner over hele landet.

Ny teknologi forenkler arkeologisk kartlegging og åpner for nye arkeologiske undersøkelser. Mulige rester etter vårt nye vikingskip, Gjellestadskipet, ble funnet på et jorde i Østfold i 2018 med georadar. Dette gjør at arkeologene kan få mye kunnskap uten å grave like mye som før. Hva som skjer videre med Gjellestadskipet, og hvor mye som er igjen, får vi kunnskap om i 2019.

Teknologien gjør det ikke bare enklere å finne kulturminner - den skaper også nye muligheter for å vise fram kulturminnene. 3D-modellering og animasjonsfilmer gir liv til ruiner og spor som kan være vanskelige å tolke og forstå. Det er alltid interessant og spennende å se hvordan fortiden fortonet seg, og Riksantikvaren har laget en film som viser hvordan Domkirkeodden på Hamar var i middelalderen. Der vi kan «oppleve» kirken og bispeborgen. Slikt mener vi skaper interesse og begeistring.

Polare kulturminner i endring

På Svalbard og Jan Mayen finner vi sporene etter fangst, gruvedrift og forskningsvirksomhet. Å se natur og spor etter menneskelig aktivitet i det ekstreme polare miljøet, er en mektig opplevelse.

Bærekraftig reiseliv er en av de viktigste næringene som vokser fram etter gruvevirksomheten. Riksantikvaren mener at de gamle kulturminnene i Longyearbyen har et stort potensial som kan utnyttes bedre når byen skal bli en tydeligere turistdestinasjon. Turister ønsker unike historier, og hvor eller finner man så spesielle kulturminner som på Svalbard?

Vi har blant annet tatt initiativ til at de gamle bygningene i Longyearbyen tas i bruk. Så lenge de gamle bygningene står tomme, har vi ubrukte ressurser. Vi ønsker at kulturminnene i Longyearbyen skal ha en tydelig plass for fastboende og turister, og har bidratt til et skiltprogram. Vi ser fram til at dette etableres i 2019, slik at alle får god informasjon om den spennende historien i Longyearbyen.

Det er dilemmaer knyttet til turisme på Svalbard når man ser de store klimaendringene som skjer i Arktis. Svalbard skal være en turistdestinasjon samtidig som flere turister betyr større utslipp av CO₂. Riksantikvaren mener at kulturminnene er viktige klimaindikatorer. Klimaet endres, og kulturminnenes tilstand kan gi informasjon om hurtigheten og konsekvenser for kulturmiljøet. Vi ser at blant annet hvalfangergraver brytes ned og konstruksjoner på Svalbard råtner som følge av et endret klima.

Historiske bymiljøer er en ressurs

Over store deler av Europa ser vi at utbyggingspresset i byene øker og at historiske bymiljøer er truet. Samtidig ser vi en økende oppmerksomhet om de historiske bymiljøene og de mange kvalitetene som finnes her. Bygningsarven er i stigende grad en ressurs i byutviklingen, og utbyggere ser potensialet i bygninger som kan gi spesielle og særegne boliger og næringsarealer. I en tid da boligutviklingen preges av enhetlig arkitektur, representerer de historiske bymiljøene store verdier. Både som ressurs for opplevelser for alle som beveger seg i byene, men også for eiere. Kulturturistene ønsker å oppleve unike steder, og kulturarven har et stort potensial i turismesammenheng.

Bystrategien påvirker diskusjonene om byutviklingen. I strategien signaliseres det at man må vurdere et bredt spekter av virkemidler, ulike bevaringsstrategier og ulike arkitektoniske løsninger når man skal utvikle historiske byområder. Også tradisjonsbasert arkitektur, byreparasjon, rekonstruksjon og gjenoppbygging kan være farbare veier. Vi registrerer at vi har mange med oss når vi tydeliggjør at det finnes flere veier til god byutvikling, og at gamle «sannheter» nå står for fall.

Offentlige kulturhistoriske bygninger står tomme

Vi ser at flere kulturhistoriske eiendommer i statlig og kommunalt eie fraflyttes og blir stående tomme. Dette er ressurser på avveie. Våre felleskapsbygninger må få ny bruk, og aller helst være offentlig tilgjengelige. Det er en stor utfordring at man ikke har planer for ny bruk når eldre bygninger fraflyttes. I våre naboland brukes historiske offentlige bygninger videre, og i Danmark kan man ikke flytte før man har planer for ny bruk. Dette er et tema Riksantikvaren ønsker å engasjere seg i. På sikt er det et mål at kulturhistoriske eiendommer i statlig og kommunal eie er et selvskrevet valg for ny virksomhet.

Kirkene - våre viktigste signalbygg

Alle steder vil ha sitt signalbygg. Men signalbygget finnes allerede, og spiret markerer hvor det er. Kirkebyggene bærer lokalsamfunnets identitet, og det var ofte et felles prosjekt å reise kirken i bygda. Kirkene er en viktig del av Norges arkitekturhistorie, og rommer felles kulturskatter.

Fra år 2000 til nå har kirkeforvaltningen vært et samspill mellom biskop, fellestråd og Riksantikvaren. Vi finner alltid gode løsninger, for vi som forvalter kirkene har en felles interesse av at kirkene kan brukes, samtidig som de store kulturhistoriske og arkitektoniske verdiene skal tas vare på for fremtiden.

Stat og kirke har skilt lag, og i 2019 utgår kirkeloven og erstattes av trossamfunnsloven. Denne loven ivaretar ikke kirkebyggene som kulturminner. Riksantikvaren har derfor utarbeidet forslag til nye lovbestemmelser i kulturminneloven for vern av kirkene, og også foreslått bevaringsprogram for kirkebygg. Vi må få et varig vern av kirkene som kilde til kunnskap, opplevelse og bruk.

Vi må regne med at kirker tas ut av bruk. Da er det et mål at kirkene kan være offentlig tilgjengelige bygninger som har en viktig posisjon i lokalmiljøet. Mulighetene for ny bruk av kirkene er mange, og gjennom kontakten med våre naboland ser vi gode eksempler som er nyttige i en endret framtid for kirkene.

Fredningsprosjekter som peker framover

På Oppigarden Askosberget i Grue kommune står den ene av de to gjenværende, skogfinske røykstuen med røykovn som fortsatt står på sin opprinnelige plass i Norge. Høsten 2018 startet arbeidene med å restaurere og tilbakeføre den unike bygningen.

Vi har kulturminner fra de nasjonale minoritetene høyt på vår fredningsliste av kulturminner av nasjonalverdi, som vi mener skal prioriteres med fredning og vern i årene som kommer. «Minoritetsprosjektet» er et fredningsprosjekt som peker framover. Ved å involvere fylkeskommune, kommune, organisasjoner, ressurspersoner og museer har prosjektet ringvirkninger ut over fredningsvedtakene. I prosjektet inkluderes andre virkemidler som skilting, informasjon, synlighet og tilgjengelighet. I fremtiden blir det viktig å se fredningsarbeid som verneplaner som inkluderer ulike verneformer og involverer lokalsamfunn, organisasjoner og ressurspersoner.

Henningsvær som fredet kulturmiljø i 2021?

Høsten 2018 gjennomførte Riksantikvaren et forprosjekt for å utrede mulig kulturmiljøfredning av Henningsvær. Prosjektet ble gjennomført som et samarbeid mellom Vågan kommune, Henningsvær innbyggerforening, Nordland fylkeskommune og Riksantikvaren. Forprosjektet ble presentert i folkemøte i januar 2019, og i slutten av februar vedtok Vågan kommune oppstart av hovedprosjekt. Kulturmiljøfredningssaken i Henningsvær er enda et steg i en inkluderende og effektiv fredningsprosess. Vi ser fram til å jobbe videre med partene i 2019, og i arbeidet legger vi vekt på å utarbeide fredningsomfang og bestemmelser som bidrar til bruk og utvikling av fiskevær.

Nordmenn reiser mere i Norge, og turistnæringen er i vekst med mange besøkende fra utlandet. Våre så langt 12 fredete kulturmiljøer representerer spennende og interessante deler av vår historie. Utvikling med kulturarven som ressurs har vært et tydelig premiss i de siste kulturmiljøfredningsprosessene, og det er interessant at flere har meldt seg som kandidater til kulturmiljøfredningslisten. Dette peker på muligheten for å se nærmere på potensialet som ligger i denne flotte listen over viktige kulturmiljøer.

Riksantikvarens samfunnsaktørrolle

Som direktorat for kulturminneforvaltning har Riksantikvaren et ansvar for at kulturarvens betydning formidles. Gjennom strategier, programmer og strategiske satsinger kan vi aktualisere kulturminnefeltet. Vi ønsker også å legge til rette for debatter og diskusjoner om fremtidens kulturminnevern. Våre arkiver og kunnskapsbaser bør nå flere enn i dag. Etter regionreformen ser vi en stor mulighet for å nå lenger ut, og ønsker å styrke vår rolle som samfunnsaktør. Ved å innhente kunnskap og dele denne med omverdenen kan vi få flere i tale og nye samarbeids- og diskusjonspartnere. Slik kan de gode historiene bli flere og kulturminnelaget enda større.

VI. Årsregnskap

Ledelseskommentarer årsregnskap 2018

Formål

Som direktorat for kulturminneforvaltningen er Riksantikvaren Klima- og Miljødepartementets sentrale rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner. Riksantikvaren skal bidra til å realisere regjeringens nasjonale mål som gjenspeiler hva Norge vil oppnå på viktige miljøområder. Direktoratet skal også bidra til å videreutvikle politikken gjennom kunnskapsbaserte beskrivelser og analyser av tilstanden i sektoren. Vår statlige kulturminneforvaltning skal utøves i dialog med lokale og regionale myndigheter. Riksantikvaren skal bidra til implementering av gjeldende statlig kulturminnepolitikk og har overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt iht. bestemmelsene om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Klima- og miljødepartementet i instruks om økonomistyring. Vi mener regnskapet gir et dekkende bilde av Riksantikvarens disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter og tilskudd.

Vurderinger av vesentlige forhold

Post 01 Driftsutgifter

I 2018 har Riksantikvarens samlet disponert 154,746 mill. kroner i driftsmidler over post 01 Driftsutgifter. 7,1373 mill. kroner er overført fra 2017, 2,282 mill. kroner er kompensasjon for lønnsregulering i 2018 jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Riksantikvaren søker om å overføre mindretgifter på 7,369 mill. kroner til neste år på post 01 iht. beregninger i note B.


Inntekter knyttet til posten er ført under kap. 4429 post 02 og 09.

Mindretgifter på post 01 Driftsutgifter i 2018 skyldes i all hovedsak underforbruk på Prosjekt KF2020, og økning i refusjoner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Riksantikvaren har i 2018 utbetalt 39,201 mill. kroner av samlede disponerte midler på 41,142 mill. kroner. 2,315 mill. kroner er overført fra 2017, jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Riksantikvaren søker om å overføre mindretgifter på 1,941 mill. kroner til neste år på post 21 iht. beregninger i note B.



Mindreutgifter for post 21 Spesielle driftsutgifter skyldes blant annet færre kjøp av tjenester fra Norsk institutt for kulturminnetorskning (NIKU) i 2018, underforbruk på digitaliseringsprosjektet pga. forsinkelse i oppstart av prosjektet.

Post 22 Bevaringsoppgaver

Riksantikvaren har i 2018 utbetalt 23,682 mill. kroner av Samlede disponerte midler på 51,936 mill. kroner. 27,803 mill. kroner er overført fra 2017, jf. bevilgningsrapporteringen og note A. Riksantikvaren søker om å overføre mindreutgifter på 28,254 mill. kroner til neste år på post 22 iht. beregninger i note B.

Midler til Klemenskirkeprosjektet utgjør rundt 15,3 mill. kroner av mindreforbrukets totale størrelse. I 2018 har midler til Klemenskirkeprosjektet i hovedsak gått over post 21 og post 70. Det forventes større utgifter til Klemenskirkeprosjektet i 2019.

Mindreutgifter skyldes også at Bryggen i Bergen ble ved en inkurie dobbeltbudsjettet for tjenestekjøp, og i tillegg har krav om konkurranseutsetting ført til forskyvninger av kostnader til 2019. En offentlig anskaffelse av rammeavtale for konserveringstjenester ble mer kompleks enn forutsatt og dermed forsinket, og med tilsvarende redusert forbruk i 2018. Videre er det et underforbruk på Bevaringsprogrammet for utvalgte arkeologiske kulturminner og kulturmiljøer (BARK) og på tjenester i forbindelse med utarbeidelse av faglig program for bergkunst (BERG). Blant annet ble et BERG seminar utsatt til 2020 grunnet kapasitetsproblemer hos Riksantikvaren. Deltagelse i enkelte arrangement ble avlyst av arrangør grunnet ytre forhold, noe som reduserte reiseutgiftene. Videre måtte flere befaringer og arrangementer utsettes pga. permisjoner og lavere bemanning i seksjonen.

Post 50 Tilskudd til samisk kulturminnearbeid

Riksantikvaren har i 2018 utbetalt 3,516 mill. kroner av samlede disponerte midler på 3,516 mill. kroner. Midlene på posten er øremerket til Sametinget.

Post 60 Kulturminnearbeid i kommunene


Riksantikvaren har i 2018 utbetalt 13,600 mill. kroner av samlede disponerte midler på 13,616 mill. kroner. Posten er ikke overførbar.

Post 70 Tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner

Riksantikvaren har utbetalt 43,489 mill. kroner av samlede disponerte midler på 53,802 mill. kroner. 18,138 mill. kroner er overført fra 2017 og 2,500 mill. kroner er økning i RNB 2018 jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Riksantikvaren søker om å overføre mindreutgifter på 10,313 mill. kroner til neste år på post 70 iht. beregninger i note B.

Mindreforbruk på post 70 skyldes at det gjenstår 7 mill. kroner til ferdigstilling av etterarbeid og rapport på Klemenskirkeutgravningen. Arbeidet forventes slutført i løpet av 2020. Øvrige



gjenstående midler gjelder tilsagn gitt i sammenheng med statlig kostnadsdekning ved *mindre, private tiltak, særlige grunner*, oppgaver i sammenheng med bevaringsprogrammene BARK og BERG og sikringsundersøkelser der arbeidet enda ikke er slutført.

Post 71 Tilskudd til fredete kulturminner i private eie, kulturmiljø og kulturlandskap

Riksantikvaren har utbetalt 153,692 mill. kroner av samlede disponerte midler på 161,039 mill. kroner. 9,024 mill. kroner er overført fra 2017 jf. bevilgningsrapporteringen og note A. Riksantikvaren søker om å overføre mindretgifter på 7,347 mill. kroner til neste år på post 71 iht. beregninger i note B.

Mindretgifter skyldes færre utbetalingsanmodninger knyttet til tilstandsregistreringer av fredete bygninger. noen forsinkelser i enkeltprosjekter, og tilskudd til konservering som måtte holdes tilbake /stilles i bero inntil en rammeavtale for konserveringstjenester kom i stand i juli 2018.

Post 72 Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner

Riksantikvaren har utbetalt 63,435 mill. kroner av samlede disponerte midler på 63,451 mill. kroner. 1,906 mill. kroner er overført fra 2017 jf. bevilgningsrapporteringen og note A. Riksantikvaren søker om å overføre mindretgiften på 16,0 tusen kroner til neste år på post 72 iht. beregninger i note B.

Mindreforbruk skyldes mindre utbetalinger enn fordelte midler på flere tiltak.

Post 73 Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalder og brannsikring

Riksantikvaren har utbetalt 45,989 mill. kroner av samlede disponerte midler på 69,288 mill. kroner. 13,336 mill. kroner er overført fra 2017, jf. bevilgningsrapporteringen og note A. Riksantikvaren søker om å overføre mindretgiften på 23,299 mill. kroner til neste år på post 73 iht. beregninger i note B.

Mindreforbruk skyldes først og fremst at 10 millioner kroner bevilget til brannsikring av middelalderkirker i mur etter planen ikke skal utbetales før 2019. Dels skyldes mindreforbruket at kommunene skulle få tid til å reise en egenandel på minst 50 prosent og dels fordi det tar tid å prosjektere og installere tekniske slukkeanlegg i fredete bygninger fra middelalderen. Øvrig mindreforbruk har fordelt seg noenlunde jevnt på de fire kategoriene ruiner, tjæring stavkirker, profane middelalderhus og brannsikring av tette trehusmiljøer, og kan forklares med noe svak kapasitet hos eiere, prosjekterende og utførende.

Post 74 Tilskudd til fartøyvern

Riksantikvaren har utbetalt 61,917 mill. kroner av samlede disponerte midler på 62,181 mill. kroner. 298,0 tusen kroner er overført fra 2017 jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Riksantikvaren søker om å overføre mindretgiften på 264,0 tusen kroner til neste år på post 72 iht. beregninger i note B. Mindreforbruk skyldes forsinkelser i slutføring av tiltak på enkelte fartøy.

Post 75 Tilskudd til fartøyvernssentrene

Riksantikvaren har utbetalt 15,547 mill. kroner av samlede disponerte midler på 15,976 mill. kroner.

0,219 mill. kroner er overført fra 2017 jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Riksantikvaren søker om å overføre mindretutgiften på 0,429 mill. kroner til neste år på post 72 iht. beregninger i note B.

Mindreforbruk skyldes at tilskudd til investeringer ikke ble brukt opp, som følge av krav til gjennomføring. Rundt 0,190 mill. kroner av beløpet på 0,219 mill. til overs fra 2017 var en feilføring, beløpet skulle tildeles fra post 74 til fartøy. Mindre forbruk skyldes også ikke ferdigstilte prosjekt i 2018 som skyves til 2019.

Post 77 Verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet

Riksantikvaren har utbetalt 9,224 mill. kroner av samlede disponerte midler på 11,434 mill. kroner. 3,434 mill. kroner er overført fra 2017, jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Riksantikvaren søker om å overføre en mindretutgift på 2,210 mill. kroner til neste år på post 77 iht. beregninger i note B.

Mindreforbruket er bundet opp i tilskudd som er gitt, men som ennå ikke har blitt utbetalt, jf. betingelsene for utbetaling i økonomireglementet. Disse prosjektene krever koordinering og samarbeid mellom flere offentlige og private aktører, noe som kan forsinke framdriften. Vi viser for øvrig til at vi i 2018 har tatt igjen et større etterslep i tilskuddsutbetalingene fra denne posten, jf. overføring fra 2017.

Post 79 Verdensarven

Riksantikvaren har utbetalt 60,372 mill. kroner av samlede disponerte midler på 71,920 mill. kroner. 14,884 mill. kroner ble overført fra 2017, jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Riksantikvaren søker om å overføre mindretutgiften på 11,548 mill. kroner til neste år på post 79 iht. beregninger i note B.

Mindre forbruk skyldes at to tilskudd av ulike årsaker ikke ble utbetalt i 2018. Det ene er utbetaling til Alta på 3,5 mill. kroner, og skyldtes saksbehandlingsfeil i Riksantikvaren. Det andre gjelder tilskudd til Røros på kr 4,25 mill. kroner, der anmodning om utbetaling kom for sent. Slik burdeytterligere 7,5 mill. kroner vært utbetalt i 2018. I tillegg brukte Norges Verdensarv kun 800 000 tusen kroner av de 4 mill. kroner de hadde fått tilsagn om til basisutstillingen.

Kommentarer til artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser at netto rapporterte utgifter til drift og investeringer utgjorde 214,733 mill. kroner, hvorav de største utbetalingene gjelder *lønnskostnader* på 123,448 mill. kroner (jf. Oppstilling av artskontorrapportering og Note 2), og *andre utbetalinger til drift* på 97,428 mill. kroner (jf. Note 3).

Innenfor *Lønnskostnader*, utgjorde lønn, utgifter til arbeidsgiveravgift og pensjonspremier til SPK, henholdsvis 78,4, 12,2 og 8,9 prosent. Antall årsverk var gjennomsnittlig 140,0 i 2018.

Innenfor *andre utbetalinger til drift*, på 97,428 gikk 60,0 prosent (58,544 mill. kroner) til konsulenter og kjøp av andre tjenester fra eksterne. Kjøp av tjenester over post 01, 21 og 22 forklarer den store andelen (jf. Note 3).

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte inntekter til drift var på 6,143 mill. kroner (jf. Note 1).

Bekreftet mellomværende med statskassen utgjorde per 31.12.2018 -4 568 027,84 mill. kroner

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Riksantikvaren. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2019.

Oslo, 15. mars 2019



Hanna Kosonen Geiran

riksantikvar



Astrid Auran Nesbø

Avdelingsdirektør

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av november 2016 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til



hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2018

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2018	Merutgift (-) og mindretgift
1429	Riksantikvaren	01	Driftsutgifter	A, B	154 746 000	147 736 114	7 009 886
1429	Riksantikvaren	21	Spesielle driftsutgifter	A	41 142 000	39 200 891	1 941 109
1429	Riksantikvaren	22	Bevaringsoppgaver	A, B	51 936 000	23 681 948	28 254 052
1429	Riksantikvaren	50	Tilskudd til samisk kulturminnearbeid	A	3 516 000	3 516 000	0
1429	Riksantikvaren	60	Kulturminnearbeid i kommunene	A	13 616 000	13 600 000	16 000
1429	Riksantikvaren	70	Tilskudd til automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner	A, B	53 802 000	43 488 657	10 313 343
1429	Riksantikvaren	71	Tilskudd til fredete kulturminner i private eie, kulturmiljø og kulturlandskap	A, B	161 039 000	153 691 964	7 347 036
1429	Riksantikvaren	72	Tilskudd til teknisk og industrielle kulturminner	A, B	63 451 000	63 435 127	15 873
1429	Riksantikvaren	73	Tilskudd til bygninger og anlegg fra middelalder og brannsikring	A, B	69 288 000	45 989 406	23 298 594
1429	Riksantikvaren	74	Tilskudd til fartøyvern	A, B	62 181 000	61 917 441	263 559
1429	Riksantikvaren	75	Tilskudd til fartøyvernssenterene	A	15 976 000	15 547 191	428 809
1429	Riksantikvaren	77	Tilskudd til verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	A, B	11 434 000	9 224 000	2 210 000
1429	Riksantikvaren	79	Tilskudd til verdensarven	A, B	71 920 000	60 371 766	11 548 234
164	Utenriksdepartement	73	Fred, forsoning og demokrati		4 787 175	212 998	
1400	Klima- og miljødepartementet	21	Spesielle driftsutgifter		1 400 000	1 400 000	
1410	Klima- og miljødepartementet	21	Miljøovervåkning og miljødata		7 159 000	6 570 979	
1420	Miljødirektoratet	01	Driftsutgifter		250 000	250 000	
1800	Olje- og energidepartementet	21	Tilskudd til museums- og kulturminnetiltak		6 000 000	1 869 820	
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter		0	14 815 939	
Sum utgiftsført					793 643 175	706 520 242	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2018	Merinntekt og mindreinntekt (-)
4429	Riksantikvaren	02	Oppdrag og andre div. inntekter	A	2 506 000	2 012 824	-493 176
4429	Riksantikvaren	09	Internasjonale oppdrag	A	3 277 000	4 129 740	852 740
5309	[Tilfeldige inntekter]	29	Tilfeldige inntekter, ymse		0	203 775	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift		0	15 010 137	
Sum inntektsført					5 783 000	21 356 477	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						685 163 765	
Kapitalkontoer							
60087901	Norges Bank 0677.03.02666 /innbetalinger					11 795 895	
60087902	Norges Bank 0677.04.03012/utbetalinger					-696 281 434	
714429	Endring i mellomværende med statskassen					-678 226	
Sum rapportert						0,00	

Mal for bevilgningsrapportering og artskontorrapportering med noter

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)						
Konto	Tekst			2018	2017	Endring
xxxxxx	[Aksjer]			0	0	0
714429	Mellomværende med statskassen			-4 568 028	-3 889 802	-678 226

Note A Forklaring av samlet tildeling						
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets bevilgning	RNB 2018	Lønnsoppgjøret 2018	Ny budsjettsaldering 2018	Samlet tildeling
142901	7 373 000	145 091 000	0	2 282 000	0	154 746 000
142921	2 315 000	36 727 000	2 100 000	0	0	41 142 000
142922	27 803 000	24 133 000	0	0	0	51 936 000
142950	0	3 516 000	0	0	0	3 516 000
142960	0	15 716 000	-2 100 000	0	0	13 616 000
142970	18 138 000	33 164 000	2 500 000	0	0	53 802 000
142971	9 024 000	152 015 000	0	0	0	161 039 000
142972	1 906 000	61 545 000	0	0	0	63 451 000
142973	13 336 000	55 952 000	0	0	0	69 288 000
142974	298 000	61 883 000	0	0	0	62 181 000
142975	219 000	15 757 000	0	0	0	15 976 000
142977	3 434 000	8 000 000	0	0	0	11 434 000
142979	14 884 000	57 036 000	0	0	0	71 920 000
442902	0	-4 506 000	2 000 000	0	0	-2 506 000
442909	0	-1 277 000	-2 000 000	0	0	-3 277 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastnings-fullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings-fullmakter	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
142901		7 009 886	0	7 009 886	359 565	0	0	7 369 450	7 368 650	7 368 650
142921		1 941 109	0	1 941 109	0	0	0	1 941 109	1 941 350	1 941 109
142922	"kan overføres"	28 254 052	0	28 254 052	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	28 254 052		28 254 052
142950		0	0	0	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	0		0
142960		16 000	0	16 000	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	0		0
142970	"kan overføres"	10 313 343	0	10 313 343	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	10 313 343		10 313 343
142971	"kan overføres"	7 347 036	0	7 347 036	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	7 347 036		7 347 036
142972	"kan overføres"	15 873	0	15 873	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	15 873		15 873
142973	"kan overføres"	23 298 594	0	23 298 594	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	23 298 594		23 298 594
142974	"kan overføres"	263 559	0	263 559	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	263 559		263 559
142975	"kan overføres"	428 809	0	428 809	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	428 809		428 809
142977	"kan overføres"	2 210 000	0	2 210 000	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	2 210 000		2 210 000
142979	"kan overføres"	11 548 234	0	11 548 234	Ikke aktuell	Ikke aktuell	Ikke aktuell	11 548 234		11 548 234

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se det årlige rundskrivet R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter

Stikkordet «kan overføres»

Stikkordet «kan benyttes under»

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskride utgifter

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

Fullmakt til å overskride investeringsbevilgninger mot tilsvarende innsparing under driftsbevilgninger under samme budsjettkapittel

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Innsparing i regnskapsåret som følge av bruk av fullmakt til å overskride driftsbevilgninger til investeringsformål mot tilsvarende innsparing i de tre følgende budsjettår

Romertallsvedtak

Mulig overførbart beløp

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2018

	Note	2018	2017
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1		0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	-125 000	125 000
Salgs- og leieinnbetalinger	1	6 171 445	5 140 461
Andre innbetalinger	1	96 120	96 120
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		6 142 565	5 361 581
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	123 448 154	117 238 719
Andre utbetalinger til drift	3	97 427 815	99 261 877
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		220 875 969	216 500 596
Netto rapporterte driftsutgifter		214 733 404	211 139 015
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4		
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	921	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	45 860	47 847
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		46 781	47 847
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		46 781	47 847
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	470 781 552	448 055 474
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		470 781 552	448 055 474
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsegling konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		203 775	198 288
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		15 010 137	14 222 428
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		14 815 939	12 604 915
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-397 973	-1 815 801
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		685 163 765	657 426 536
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2018	2017
Fordringer		34 798	55 987
Andre kortsiktige fordringer		0	0
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-4 539 788	-3 897 474
Skyldige offentlige avgifter (merverdiavgift)		-80 562	-65 486
Annen gjeld		17 524	17 172
Sum mellomværende med statskassen	8	-4 568 028	-3 889 801

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

** Spesifiser og legg til linjer ved behov.

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Gebyrer 1		0
Gebyrer 2		0
Gebyrer 3...		0
<i>Sum innbetalinger fra gebyrer</i>	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Eksterne midler/Tilskudd fra kommunale og fylkeskommunale etater	-125 000	125 000
Tilskudd/overføring 2		0
Tilskudd/overføring 3...		0
<i>Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>	-125 000	125 000
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Arkiv og bibliotek tjenester	81 256	103 660
Salg av publikasjoner	500	94 400
Salgsinntekt varer	500	0
Kurs og konferanse	722 092	532 523
Refundert reiseutgifter	400 108	19 047
Erstatnings krav ved tap av litteratur	0	0
Salgsinntekt tjenester, utenfor avgiftsområdet	0	0
Refundert lønnskostnader , utenfor avgiftsområdet	3 822 356	2 572 272
Ref. andel prosjektkostnader	154 410	799 196
Refundert reiseutgifter		
Tilfeldige inntekter (diverse inntekter post 01 - 29) , utenfor avgiftsområdet	110 025	22 205
Utleie av lokale	880 199	997 157
<i>Sum salgs- og leieinnbetalinger</i>	6 171 445	5 140 461
<i>Andre innbetalinger</i>		
Annen driftsrelatert inntekt , utenfor avgiftsområdet	96 120	96 120
Andre innbetalinger 2		0
Andre innbetalinger 3...		0
<i>Sum andre innbetalinger</i>	96 120	96 120
Sum innbetalinger fra drift	6 142 565	5 361 581

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2018	31.12.2017
Lønn	96 731 265	92 239 823
Arbeidsgiveravgift	15 010 137	14 222 428
Pensjonsutgifter*	11 034 278	10 757 676
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-2 281 325	-2 917 514
Andre ytelser	2 953 798	2 936 306
Sum utbetalinger til lønn	123 448 154	117 238 719
Antall årsverk:	140	139

* Nærmere om pensjonskostnader

For virksomheter som er omfattet av rundskriv R-118

Fra og med 1.januar 2017 betaler virksomheten pensjonspremie til SPK. For 2017 er arbeidsgivers andel av pensjonspremien 12 prosent.

For virksomheter som har betalt pensjonspremie til SPK før 2017 og dermed ikke er omfattet av rundskriv R-118

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2017 er xx,x prosent. Premiesatsen for 2016 var yy,y prosent.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2018	31.12.2017
Husleie	17 134 473	16 545 690
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	0	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1 837 042	2 182 514
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	1 020	2 684
Mindre utstysanskaffelser	4 420 804	2 156 542
Leie av maskiner, inventar og lignende	4 481 985	7 908 354
Kjøp av fremmede tjenester	58 544 300	60 362 679
Reiser og diett	5 711 742	5 391 436
Øvrige driftsutgifter	5 296 450	4 711 977
Sum andre utbetalinger til drift	97 427 815	99 261 877

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter		0
Valutagevinst		0
Annen finansinntekt		0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	45 860	47 847
Valutatap		0
Annen finansutgift		0
Sum utbetaling av finansutgifter	45 860	47 847

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende		0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom		0
Beredskapsanskaffelser		0
Infrastruktureiendeler		0
Maskiner og transportmidler		0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	921	0
Sum utbetaling til investeringer	921	0

	31.12.2018	31.12.2017
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd		0
Obligasjoner		0
Investeringer i aksjer og andeler		0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Note 6 Innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2018	31.12.2017
Avgift 1		0
Avgift 2		0
Avgift 3...		0
Sum innkreivingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2018	31.12.2017
Tilskudd til kommuner	13 650 000	9 166 000
Tilskudd til fylkeskommuner	457 131 552	437 676 649
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	0	0
Tilskudd til finansielle foretak	0	0
Tilskudd til utlandet	0	1 212 825
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	470 781 552	448 055 474

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

	31.12.2018		31.12.2018	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen		Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler				
Investeringer i aksjer og andeler*	0		0	0
Obligasjoner	0		0	0
<i>Sum</i>	0		0	0
Omløpsmidler				
Kundefordringer - Utland	4 793		0	4 793
Fordringer (Reisetorskudd)	10 000		10 000	0
Fordringer (Lønnskudd)	0		0	0
Fordringer (Lån til ansatte)	24 798		24 798	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0		0	0
<i>Sum</i>	39 591		34 798	4 793
Langsiktige gjeld				
Annen langsiktig gjeld				0
<i>Sum</i>	0		0	0
Kortsiktig gjeld				
Leverandørgjeld	2 281		0	2 281
Skyldig skattetrekk	-4 539 788		-4 539 788	0
Skyldige offentlige avgifter	-80 562		-80 562	0
Annen kortsiktig gjeld	17 524		17 524	0
<i>Sum</i>	-4 600 545		-4 602 826	2 281
Sum	-4 560 954		-4 568 028	7 074

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B.

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Selskap 1							
Selskap 2							
Selskap 3...							
Balanseført verdi 31.12.2018							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Ved utfylling av note 8, del B skal tall fra selskapets siste avlagte årsregnskap benyttes. Det vil forekomme at selskap som virksomheten har eierandeler i ikke har offentliggjort sitt årsresultat før virksomhetens frist for oversendelse av årsrapport med tilhørende årsregnskap (så snart det foreligger og innen 15. mars). Ved utfylling av noten kan dere benytte tall fra selskapets årsregnskap for året før. Om det ikke benyttes regnskapstall fra siste år bør dette opplyses om i noten.